

**T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**BELKIS ZEUGMA MOZAIKLERİNİN DESEN YAPISI
VE
GÜNÜMÜZ EV TEKSTİLİNE YANSIMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gönül DURMUŞ

**Enstitü Anasanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Enstitü Sanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı**

Tez Danışmanı: Yrd.Doç. Ayşe Gamze ÖNGEN

MART – 2017

T.C.
NİŞANTAŞI ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

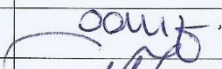
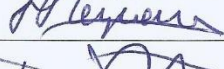

BELKIS ZEUGMA MOZAIKLERİNİN DESEN YAPISI
VE
GÜNÜMÜZ EV TEKSTİLİNE YANSIMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gönül DURMUŞ

Enstitü Anasanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Enstitü Sanat Dalı : Tekstil ve Moda Tasarımı

“Bu tez 30/ 03/ 2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Yrd.Doç. Ayşe Gamze ÖNGEN	BAŞARILI	
Prof.Dr. Hülya TEZCAN	Başarılı	
Prof.Dr. Didem ATIŞ	Başarılı	

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Gönül DURMUŞ

30.03.2017

ÖNSÖZ

Bu çalışmamda, tarih boyunca mozaik desenlerin gelişimini incelemeye çalıştım. Kronolojik sırayla mozaik sanatını, tekniği ve hikayelerinin izini sürerken kullandıkları desenleri araştırmaya çalıştım. Bütün çalışma hayatımda tasarladığım birçok desende kullandığım bu motiflerin, ilk çıkışından günümüze kadar gelmesindeki serüveni incelemek benim için oldukça heyecan verici bir deneyim oldu. Bu motiflerin günümüz tekstillerinde hala aynı popülerlikte kullanılması bu konuyu araştırmam için beni daha da motive etti. Tezimi hazırlarken yaptığım tüm çalışmamda bana yoğun desteğini ve yardımını esirgemeyen sevgili hocam Yrd.Doç. Ayşe Gamze Öngen'e yüksek lisans derslerinden çok faydalandığım sayın Prof.Dr. Hülya Tezcan'a ve Didem Atis 'e katkılarından dolayı çok teşekkür ederim.

Gönül DURMUŞ

30.03.2017

İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	i
RESİM LİSTESİ.....	iii
ÖZET.....	vi
SUMMARY.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM : MOZAIK.....	3
2.BÖLÜM: MOZAIK'İN TARİHÇESİ.....	4
3.BÖLÜM : BELKIS ZEUGMA MOZAIKLERİNİN TARİHÇESİ.....	17
3.1. Dionysos Villası	17
3.1.1 Dionysos Villası ve ve Dionysos Ariadne Düğünü İsimli Mozaïği.....	19
3.1.2 Dionysos Villası ve Geometrik Desenli Oda Tabanı Mozaïği.....	20
3.2. Mainad Villası	21
3.2.1 Mainad Villası ve Akrotos Ve Euphrosine İsimli Mozaïği	21
3.2.2 Mainad Villası ve Çingene Kız İsimli Mozaïği.....	22
3.3. Okeonas Villası.....	23
3.3.1 Okeanos ve Tethys İsimli Mozaïği	23
3.3.2 Okeanos Villası ve Dionysos Madalyonu Mozaïği.....	25
3.3.3 Okeanos Villası Geometrik Tabanlı İmplivium Tabanı Mozaïği.....	26
3.3.4 Okeanos Villası Geometrik Desenli Oda Tabanı.....	27
3.4 Poseidon Villası.....	28
3.4.1 Poseidon Villası ve 1.Pano Pasiphae Daidalos İsimli Mozaïği.....	28
3.4.2 Poseidon Villası ve Dionysos'un Hindistan'dan Dönüşü İsimli Mozaïği.....	30
3.4.3 Poseidon Villasındaki II.Pano Poseidon ,Okeanos ve Tethys İsimli Mozaïği..	31
3.4.4 Poseidon Villası ve Aphrodite'nin Doğuşu İsimli Mozaïği.....	33
3.4.5 Poseidon Villası ve Akhilleus Skyros Adasında İsimli Mozaïği.....	34
3.4.6 Poseidon Villası ve Perseus ve Andromeda İsimli Mozaïği	35
3.4.7 Poseidon Villası ve Satyros Antiope Galatia İsimli Mozaïği.....	36
3.5 Euphrates Villası	38
3.5.1 Euphrates Villası ve Mousala İsimli Mozaïği.....	38
3.5.2 Euphrates Villası , Euphrates Ve Nehir Tanrıları İsimli Mozaïği.....	40

3.5.3 Euphrates Villası , Dionysos Ve Ariadne 'nin Balayı İsimli Mozaïği.....	42
3.5.4 Euphrates Villası, Gaia (Ge) Mozaïği.....	43
3.6 Europa Villası	45
3.6.1 Europa Villası ve Europa'nın Kaçırılışı İsimli Mozaïği.....	45
3.7 Zozimos Villası	46
3.7.1 Kahvaltıdaki Kadınlar Mozaïği.....	46
3.8 Giyoşlu Villa.....	48
3.8.1 Giyoşlu Vşlla ve Geometrik Tabanlı Oda Mozaïği.....	48
3.9 Roma Hamamı ve Gymnasion Kompleksi.....	49
3.9.1 Roma Hamamın Geometrik Ilıklık Tabanı.....	49
3.9.2 Roma Hamamının Geometrik Desenli Oda Tabanı Mozaïği.....	50
3.9.3 Roma Hamamının Geometrik Desenli, Apsisli Oda Tabanı.....	52
4.BÖLÜM : GÜNÜMÜZ MOZAIK SANATÇILARINA ÖRNEKLER.....	53
4.1 Türk Mozaik Sanatçı ve Eserleri.....	53
4.1.2 Ayça Bumin Ve Eserleri.....	53
4.2.1 Süha Semerci'nin Eserleri.....	57
4.3.1 Meyçem Özen'in Eserleri.....	59
4.4.Günümüz Ev Tekstiline Uyarlanan Mozaik Desen Örnekleri.....	62
5.BÖLÜM: MOZAIK SANATININ GÜNÜMÜZ EV TEKSTİLİNE UYARKANIRKEN KULLANILAN BİRKAÇ DESEN VE TEKNİK ÇÖZÜMLEMELERİ	66
5.1.Desen-1.....	67
5.2.Desen-2.....	72
5.3.Desen-3.....	75
5.4.Desen-4.....	78
5.5.Desen-5.....	81
SONUÇ.....	84
KAYNAKÇA.....	86
ÖZGEÇMİŞ.....	89

RESİM LİSTESİ

Sayfa No

Resim 2.1: Sümer Dönemi,M.Ö. III Bin Yılı, Uruk'daki Eanna Tapınağı'nda Bulunan, Şehir Tanrıçası Inanna'ya İthaf Edilmiş Pişmiş Toprakta Yapılmış Mozaik Duvar Panosu.	4
Resim 2.2: M.Ö. 1000 Yılına Ait Cam Mozaikten Yapılan Mısırlı Kadın Figürü.....	4
Resim 2.3: M.Ö. IV. Yüzyıl Olynthus Antik Kentinin Bir Evinde Bellerophon Sahnesini Gösteren Zemin Mozaik.....	5
Resim 2.4 : M.Ö. 470 Yüzyıl, Pelike Vazosu Üzerinde Yer Alan Kadın Figürü.....	6
Resim 2. 5: Olympia Kutsal Alanın Batı Sınırında M.Ö.500-400 Yıllarına Tarihlenen 16x24m ölçülere ve 1.6m Derinliğe Sahip Olan Yüzme Havuzunun Üzerine İnşa Edilmiş Mozaik Tabandan Detay.....	6
Resim 2.6: M.S. II Yüzyıl Bergamada Bulunan Roma Dönemine Ait Kadın Başı Mozaik Detayı.....	
Resim 2.7: X. Yüzyıl.Ayasofya Müzesinin Apsis Yarım Kubbesindeki Altın Zemin Üzerinde Ortada Değerli Taşlarla Süslü Tahta Oturan Meryem, Kucağında İsa İle Birlikte Tasvirin Yer Aldığı Mozaik.....	8
Resim 2.8: 705 Yılına Tarihli Emevi Caminin Giriş Kapısı Üzerinde Şam Şehri Tasvirli Cam ve Taş Mozaikler.....	10
Resim 2.9: Roma'daki Santa Maria Popola Kilisesinin İç Mekanı.....	11
Resim 2.10: M.S. X.Yüzyılda Yapılan Ayasofya Müzesi'nde Yeralan Pantaktrator İsa Mozaığı.....	12
Resim 2.11: Bizans Döneminde Yapılan Kariye Camii 'ndeki Meryem 'in Doğumu Sahneleyen Mozaik Duvar Panosu.....	12
Resim 2.12: XV.Yüzyıla Ait İstanbul Topkapı Sarayı'nın Surları Dışında Yeralan Çinili Köşk'teki Mozaik Örnekler.....	13
Resim 2.13: XV. Yüzyıl Bursa Yeşil Türbe Mihrap Çini Mozaik Detayı.....	15
Resim 2.14: XV.Yüzyıla Ait Bursa Yeşil Camii Tavan Çini Mozaik Detayı.....	16
Resim 3.1.1: M.S. II. Yüzyıl Dionysos Villası ve Dionysos, Ariadne 'nin Düğün Mozaik Panosu.....	18

Resim 3.1.2: Dionysos Villası Yatak Odası'nın Taban Mozaik Detayı.....	20
Resim 3.2.1: Zeugma . Mainad Villası Dinlenme Odası 'sının Akratos Mozaïği Konulu Oda Taban Mozaik Panosu.....	22
Resim 3.2.2: Zeugma Mainad Villası Çingene Kız İsimli Mozaïği.....	23
Resim 3.3.1: Zeugma Okeanos Villası'nın Havuzun Taban Mozaik Pano Detayı.....	24
Resim 3.3.2: Zeugma Okeanos Villası Dynsos Madalyonu Mozaïği.....	25
Resim 3.3.3: Zeugma Okeanos Villası'nın Impliviumunun Taban Mozaïği.....	26
Resim 3.3.4 : Zeugma Okeanos Villası Geometrik Oda Taban Mozaïği.....	27
Resim 3.4.1: Zeugma Poseidon Villası Tabanındaki Pasiphae ve Daidalos Mozaïği...	29
Resim 3.4.2: Zeugma Poseidon Villası Dionysos'un Hindistan'dan Dönüşü İsimli Mozaïği.....	31
Resim 3.4.3: Zeugma Poseidon Villasında Tabanında Yeralan Poseidon Okeanos Tetyhs İsimli Mozaïği.....	32
Resim 3.4.4: Zeugma Poseidon Villası Aphrodite'nin Doğuşu İsimli Moza.....	33
Resim 3.4.5: Zeugma Poseidon Villası Akhilleus Skyros Adasında İsimli Mozaïği.....	34
Resim 3.4.6: Zeugma Poseidon Villası Perseus ve Andromeda İsimli Mozaïği.....	36
Resim 3.4.7: Zeugma Poseidon Villası Ve Satyros Antiope Galatia İsimli Mozaïği.....	37
Resim 3.5.1: Zeugma Euphrates Villası ve Mousalar İsimli Mozaïği.....	40
Resim 3.5.2: Zeugma Euphrates Villası ve Nehir Tanrıları İsimli Mozaïği.....	41
Resim 3.5.3: Zeugma Euphrates Villası Dionysos ve Ariadne 'nin Balayı İsimli Mozaïği	43
Resim 3.5.4: Zeugma Euphrates Villası ve Gaia İsimli Mozaïği.....	44
Resim 3.6.1: Zeugma Europa Villası ve Europa'nın Kaçırılışını İsimli Mozaïği.....	45
Resim 3.7.1: Zeugma Zozimos Villası Ve Kahvaltıda Kadınlar İsimli Mozaïği.....	47
Resim 3.8.1: Zeugma Giyoşlu Villa Ve Geometrik Oda Tabanı Mozaïği.....	48
Resim 3.9.1: Zeugma Roma Hamamı Geometrik Desenli Ilıklık Tabanı Detayı.....	49
Resim 3.9.2: Zeugma Roma Hamamının Geometrik Desenli Ilıklık Taban Mozaïği.....	50
Resim 3.9.3: Zeugma Roma Hamamı Geometrik Desenli Ilıklık Taban Mozaïği.....	52
Resim 4.1.1: Ayça Bumin'in Dragon(Ejderha) Adlı Eseri.....	54
Resim 4.1.2: Ayça Bumin ..hedora Adlı Eseri.....	55
Resim 4.1.3: Ayça Bumin'in L'aquila Balık Adlı Eseri.....	56

Resim 4.2.1: Süha Semerci 'Nin 643 x 500 cm. Ebatında Mozaik Eseri.....	57
Resim 4.2.2: Süha Semerci'nin Göztepe Metro İstasyonundaki Mozaik Eseri.....	58
Resim 4.2.3: Süha Semerci'nin Kartal Metrosundaki Mozaik Eseri.....	58
Resim 4.3.1: 2013 Yılı Meyçem Özengin'in Edep Ya Hu Adlı Eseri.....	59
Resim 4.3.2: 2012 yılı Meyçem Özengin 'in Balık Adlı Eseri.....	60
Resim 4.3.3: 2012 Yılı Meyçem Özengin'in Çiçek Adlı Eseri.....	61
Resim 4.4.1: Merinos Halı 'nın Mozaik Dokulu Halı Deseni.....	62
Resim 4.4.2: Çahan Tekstil Mozaik Dokulu Nevresim Takımı	64
Resim 4.4.3: Ramens Tesktil Fabrikası Mozaik Desenli Halı	65
Resim 5.1.1: Apre Makinesi Resmi.....	67
Resim 5.1.2: Şardon Makinesi.....	68
Resim 5.1.3: Desen 1'in Jakarlı Görüntüsü.....	69
Resim 5.1.4: Desen -1 in Bilgi Formu.....	70
Resim 5.1.5: Desen -1 'nin Renk ve Örgü Detayları.....	71
Resim 5.2.1: Desen -2 'nin Jakarlı Görüntüsü.....	72
Resim 5.2.2: Desen- 2'nin Bilgi Formu.....	73
Resim 5.2.3 : Desen -3 'nin Bilgi Formu.....	74
Resim 5.3.1: Desen-3 'ün Jakarlı Görünümü.....	75
Resim 5.3.2: Desen- 3 'nin Bilgi Formu.....	76
Resim 5.3.3: Desen- 3'ün Renk ve Örgü Detay.....	77
Resim 5.4.1: Gönül Durmuş'a Ait Mozaik Kumaş Desen Tasarımı.....	78
Resim 5.4.2: Desen-4'ün Bilgi Formu.....	79
Resim 5.4.3: Desen-4'ün Teknik Bilgileri.....	80
Resim 5.5.1: Gönül Durmuş'a Ait Mozaik Kumaş Desen Tasarımı.....	81
Resim 5.5.2: Desen-5'in Bilgi Formu.....	82
Resim 5.5.3: Desen-5'in Teknik Bilgileri.....	83

Tezin Başlığı : Belkıs Zeugma Mozaiklerinin Desen Yapısı ve Günümüz Ev Tekstiline Yansıması	
Tezin Yazarı: Gönül DURMUS	Danışman: Yrd.Doc. Ayşe Gamze Öngen
Kabul Tarihi: 30.03..2017	Sayfa Sayısı: vii (Ön kısım) + 89 (Tez)
Anasanat Dalı: Tekstil ve Moda Tasarımı	Sanat Dalı: Tekstil ve Moda Tasarımı
<p>Mozaik, yapılış tekniği ve uygulanışı bakımından oldukça merak uyandıran bir sanattır. M.Ö. IV binlerde ilk örneklerine rastlamaktayız. Roma ve Helenistik çağında en renkli ve görkemli mozaik eserler yaratılmıştır. Anadolu ya geldiğimizde oldukça zengin mozaik eserleri görmekteyiz. Helenizmin sonuna doğru Assos, Bergama ve Tarsus Mozaikleri göze çarpmaktadır. Ben çalışmamda Antakya Zeugma Mozaiklerini inceledim. Antakya ve Zeugma dönemin kültürel merkeziydi. Roma villalarının odaların zeminindeki renkli geometrik ve figürlü mozaikler oldukça öne çıkmaktadır. Birçok mitolojik hikayelerin anlatıldığı bu mozaiklerin etrafında bitkisel ve yine geometrik desenler yer almaktadır. Kullanılan teknik ve renklerle bu mozaikler etkileyicidir. Mozaikler adından da anlaşılacağı gibi bir çok zenginliği bir arada barındırmaktadır. Her mozaik mitolojik bir hikayeyi anlatmaktadır. Figürlerin işleniş yüzlerindeki ifadeler, kullanılan renk ve teknik itibariyle oldukça gerçekçidir. Mozaiklerin etrafında kullanılan çerçevelerdeki bitkisel ve geometrik motifler yer tabanında kullanılmasıyla itibariyle sanki halı etkisi de yaratmıştır. Bu çalışmamda mozaikleri derinlemesine inceleme fırsatı buldum. Mitolojik hikayelerin resimle anlam kazanmasının yanı sıra evlerin mimarisinde de önemli bir dekorasyon unsuru olduğunu görüyoruz. Binlerce yıl öncesinde yapılmış olmasına rağmen, günümüzde mimariden tekstile birçok alanda kullanılmaya devam etmesi, mozaiklerin araştırılmasını ayrıca değer kılıyor.</p>	
Anahtar Kelimeler: Mozaik, Roma, Mitoloji, Zeugma, Tekstil	

Title Of The Thesis: The Design Structure Of Belkıs Zeugma Mosaics and Its Reflection To Home Textile	
Author: Gönül DURMUŞ	Supervisor: Assist.Prof. Ayşe Gamze Öngen
Date: 30 MART 2017	Nu.of Pages : vii (PRE TEXT) + 89 Thesis
Department: Textile and Fashion Design Subfield: Textile and Fashion Design	
<p>Mosaic is a quite intriguing art in its construction technique and application. We encounter its first examples in 4th Century B.C. Most colourful and magnificent mosaic works had been made in the Roman and Hellenistic periods. When we come to the point of Anatolia, we observe considerably rich mosaic works. Towards the end of Hellenistic period, Assos, Bergama and Tarsus mosaics attract the attention. I examined Antakya and Zeugma mosaics in my study. Antakya and Zeugma were the cultural center of that era. The colourful geometrical and figured mosaics on the floor of the rooms of Roman villas come to the forefront. Plantal and again geometrical patterns appear at the around of these mosaics which told many mythological stories. These mosaics are impressive in the techniques and colours used. Mosaics, as is evident from its name, contain many richness together. Every mosaic tells a mythological story. Decoration of the figures are very realistic in respect of the facial expressions, color and technique used. Since the plantal and geometrical motifs that are used around the frames of mosaics were applied on floors, they have created the effect of a rug too. In this study, I had a chance to examine mosaics deeply. As well as the mythological stories gain a meaning with painting, we can see that they are significant decoration elements for architecture of houses too. Moreover, although they were made thousands of years before, continuation of using them from architecture to textile today, makes the examination of mosaics valuable.</p>	
Keywords: Mosaics, Roman, Mythological, Zeugma, Textile	

GİRİŞ

Mozaik, dünyanın en eski sanatlarından biri olması ve farklı toplumlarda kullanılması nedeniyle, kültürlerarası etkileşimi en iyi anlatan sanat dallarından biridir. İlk mozaik tekniği ile yapılan eserler M.Ö. 3000 yıllarda ortaya çıktığı bilinmektedir. Mozaik sanatı, hem tekniği açısından hem de resimlerde kullanılan desen özellikleri nedeniyle günümüzde mimari yapılarda, süs eşyaları ve tekstiller gibi birçok farklı alanda kullanılmaktadır. Mozaik sanatının en güzel örneklerini Roma ve Bizans Döneminde rastlamaktayız. Roma Döneminde Anadolu topraklarında; Bergama, Efes, özellikle Belkıs Zeugma 'da bu sanat karşımıza çıkmaktadır. Mozaiklerde kullanılan teknik nedeniyle mitolojik temalar üç boyut gibi görünmektedir. “Belkıs Zeugma Mozaikleri”nin yer aldığı villalarda dönemin mimarları ev sahiplerinin isteği doğrultusunda mitolojik hikayeleri, mozaik tekniği ile zemine ve duvarlara yansıtmıştır. Burada kullanılan figürler olağanüstü bir gerçekliğe sahiptir.

Yapmış olduğumuz tez konusunun amacı; konum ile ilgili inceleme ve araştırmalarda Belkıs Zeugma Mozaikleri'nin bulunduğu bölgenin tarihi, coğrafik özellikleri nedeniyle tarih boyunca birçok kültüre ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Bu topraklarda karşımıza çıkan mozaik sanatı gerek teknik ve resimler de kullanılmak için seçilen desen özelliği bakımından gerekse de kullanılan renklerden dolayı bizlere geçmiş dönemlere ait bir çok bilgi vermektedir. Tarihsel süreçte hemen hemen birçok kültürde karşımıza çıkan bu sanat, günümüzde ise farklı alanlara kullanıldığı bilinmektedir. Gelişen teknoloji sayesinde artık bir tekstil yüzeyini süsleyen mozaik deseni nakış, baskı, dokuma gibi farklı teknikler kullanılarak, çarşaf, perde, havlu paspas, çantanın deseni gibi bir çok ürüne dönüşmektedir. Bu bağlamda; yapmış olduğumuz tez konuma yönelik araştırma ve incelemelerle birlikte ayrıca; tekstil sektöründe dokuma tasarımcısı olarak çalışmamdan dolayı, günümüz ev tekstilinde kullanılmak üzere farklı kumaş yüzeylerinde mozaik sanatını oluşturan desenleri yeniden yorumlayarak özgün tasarımların oluşmasını ve bu tasarımların üretilerek ürünlere dönüşmesi hedeflemekteyiz.

Bu çalışmanın önemi ise; Mozaik sanatında kullanılan desenlerin günümüz tekstil sanatına olan katkısını araştırarak gelecekte de kullanımının devamlılığını sağlamaktır. Sümer Döneminde başlayan ve özellikle Roma Döneminde en güzel

örneklerine rastladığımız mozaiklerin, renk ve desen ve uygulama teknikleriyle geleceğe ışık tutmaya devam edeceğinden dolayı önemi büyüktür.

Tez konunun incelenmesi ve araştırılmasında izlediğimiz yöntemlerde 1. Bölümde mozaik tanımlanmıştır. Mozaik sanatı, kapsamı bakımından oldukça geniş bir alana sahip olduğundan ve bu sanatın ilk çıktığı dönem göz önüne alındığında, günümüze kadar gelen süreçte artık eskisi gibi mimari dekorasyonunda kullanılmamaktadır. Ancak giysi, aksesuar ve ev tekstilinde baskı, dokuma gibi tekniklerle üretilen ürünler olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle **2. Bölümde;** mozaik sanatının tarihi, **3. Bölümde** Belkis Zeugma Mozaik tarihini ve Belkis Zeugma Mozaiklerinin tarihinin yer aldığı villalar ayrıntılı olarak incelenerek burada yer alan mozaikler görsel verilerle desteklenerek açıklanacaktır. Ayrıca bu evlerde kullanılan mozaik tabanlarda görülen çerçevelerdeki geometrik desen yapısı ile birlikte, mitolojik hikayeleri de incelenerek görsellerle desteklenecektir. **4. Bölümde ise** seçilmiş günümüz Türk Mozaik Sanatçıları ve eserleri ile yine seçilmiş Türk Tekstil Firmalarının ürettikleri ürünler ayrı ayrı tanıtılarak, görsellerinin sunulması hedeflenmektedir. **Son bölümde** mozaik sanatında kullanılan desenlerden ilham alınarak danışmanım eşliğinde tasarlanan 5 desenin hazırlanma aşamasından üretimine ve son işlemlerine kadar olan süreci görsel verilerle sunmayı amaçlamaktayız.

1.BÖLÜM MOZAIK

Mozaik kelimesi, Türk Dil Kurumunun Güncel Türkçe Sözlüğüne göre çeşitli renklerde, ebatları küçük küp şeklinde olup içeriğinde mermer, taş veya pişmiş toprak parçalarının da yer aldığı materyallerin yan yana getirilmesiyle oluşan resim ve süsleme sanatı olarak tanımlanmıştır (<https://tdk.gov.tr/index>, 05.09.2016). Ayrıca, mozaik kelimesinin sanatta karşılığı ise; bir yüzeyin, küp biçiminde değişik renklerdeki materyallerin yan yana gelmesiyle oluşturulan yüzeylerin süslenmesiyle oluşan eserler olduğu belirtilmiştir. Birçok malzemelerden mozaik yapılabilir. Taş, seramik, cam, metal, ahşap veya çömlek parçaları bunlara örnek olarak verilebilir. Kakmacılıktan farklı olarak, mozaik yapılan yüzeylerde kullanılan parçacıklar çukur yerine yüzeye yapıştırıcı kullanılarak tutturulur (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Mozaik>). Mozaik taşları, gövde ve gövdenin üzerinde yer alan dayanıklılığını, parlaklığını sağlayan sır ile iki kısımdan oluşur. Günümüze kadar ulaşabilmiş çok az sayıda mozaik olduğu bilinmektedir. Bu mozaiklerden bazılarının parlak sırları, yüzyıllara dayanamayarak bozulmuş, bazı mozaikler ise yapıştırma yoluyla resme yerleştirilmiş olmasından dolayı, kullanılan yapıştırıcı maddenin zamanla bozulması nedeniyle, o parçalar kopup dökülmesine eserlerin yok olmasına neden olmuştur.

Mozaik parçaları, temelde, kaolin, kil gibi materyallerin yüksek ısıda pişirilmesi, üstlerine silisyumlu bir sır ile kaplanmasıyla oluşur. Yapılacak resme göre renkli mozaik parçaları yan yana gelecek şekilde düzenlenir. Mozaiklerin oluşturulmasında farklı iki yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden birincisi, oldukça zor bir yöntem olması yanında daha estetik olarak değerlendirilen bu yöntem mozaik işlemek adı verilmiştir. Öncelikle duvara, zemine, ilk olarak yapıştırıcı madde sürülür ve sonra birer birer konulara göre mozaik yerleştirilme yöntemi uygulanır. İkinci yöntem ise mozaik parçaları ilk olarak ya bir kartona, ya da kalın bir kağıdın arkasına dizilerek yapıştırıldıktan sonra blok halinde orjinal kısma yerleştirilerek yapılmaktadır. En son ise mozaiklerin yapıştırıldığı kağıt, karton ıslatılarak mozaik yüzeyinden ayrılır. Bu yöntemse genellikle bina işlerinde kullanılmaktadır (<http://www.nkfu.com/mozaik-nedir>, 30.03.2017).

2.BÖLÜM MOZAIK'İN TARİHÇESİ

En eski mozaik, Sümer Dönemi'nde (M.Ö.III bin yılında) yapılan duvar kaplamalarında görülmektedir. Koni biçiminde olan duvar yapılarının üzeri, siyah, beyaz ve kırmızı renklere baklava, zikzak gibi geometrik desende terakota ile kaplanmaktaydı (Bkz.Resim 2.1). Dış cephede kullanılan tuğlalar ise güneşte kuruyarak evi dış etmenlerden korumaktaydı.Ancak uygulanan bu teknik zaman içerisinde azalarak yok olmuştur (<http://www.atolyecammozaik.com/detay/mozaik-tarihcesi/10.01.2017>).

Resim 2.1: Sümer Dönemi,M.Ö. III Bin Yılı, Uruk'daki Eanna Tapınağı'nda Bulunan, Şehir Tanrıçası Inanna'ya İthaf Edilmiş Pişmiş Toprakta Yapılmış Mozaik Duvar Panosu.

Kaynak: (<http://www.christies.com/features/08-Art-Media-Mosaic-5479-1.aspx>,)(01.02.2017).

Mısırlılar camı eriterek mozaik olarak kullanan ilk medeniyet olmuştur. Zamanla bu yöntem sıkça kullanılarak tapınaktan saraya hatta gemilere kadar pek yer cam mozaiklerle dekore etmişlerdir (Bkz.Resim 2.2). Bu teknik daha sonra tüm dünyaya yayılmaya başlamış hatta araştırmacılar, cam mozaik karoların Mısırdan İtalya'ya gitmiş olacağını düşünmektedir (<http://gozdepars.com/history-of-mosaics.php/10.01.2017>).

Resim 2.2: M.Ö. 1000 Yılına Ait Cam Mozaikten Yapılan Mısırlı Kadın Figürü.

Kaynak:<http://tr.depositphotos.com/3064787/stock-photo-egyptian-mosaic.html>, (20.02.2017).

Mısır'da mozaik sanatı, duvar ve eşyaları bezemede kullanılmıştır. Sakkarah civarındaki piramitte III.Süllaeden Horus Zoser'in özel mezar odasının duvarları, sırlı plaketlerle kaplanmış olup, plaketlerin dış kısımları yeşil cilayla örtülmüştür. Bu plaketlerin ön kısmı hafif üç boyutlu ve yeşil rengi çağrıştıran mavi renkle sırlı olup, arka tarafı ise çıkıntılıdır (Üstüner, 2002:11-12).

M.Ö. IV. yüzyılda kuzey Yunanistan'da Olyntos ve Pella konutlarında, mitolojik konuların anlatıldığı mozaikler yer almaktadır. Bu mozaik parçaları ise işlenmeden amorf olarak kullanılmıştır. Görsel etki koyu ve açık taşların karşıtlığıyla sağlanmış ve figürler genellikle beyazdır (Bkz. Resim 2.3).Bu örnekler dönemin Yunan vazolarıyla benzerlik gösterir (Ödekan, 1997:210), (Bkz. Resim 2.4,s.6).

Resim 2.3:M.Ö. IV. Yüzyıl **Olynthus** Antik Kentinin Bir Evinde Bellerophon Sahnesini Gösteren Zemin Mozaik.

Kaynak:<https://en.wikipedia.org/wiki/Olynthus> (25.02.2017).

Resim 2.4 :M.Ö. 470 Yüzyıl, Pelike Vazosu Üzerinde Yer Alan Kadın Figürü.

Kaynak:<http://arkeblog.blogspot.com.tr/2016/02/antikcagyunanmuzigiml>, (25.02.2017).

M.Ö. IV. yüzyılda Olympia Zeus Tapınağı'ndaki döşeme mozaik örnekleri incelendiğinde, bu teknikte ilerledikleri ve mozaik taşlarının desene göre kesildiği görülür (Bkz Resim 2.5). Özellikle göz, çene ya da burun tepesi bir tek parçayla biçimlenmiştir. Teknik geliştikçe küçük boyutlarda kesilmiş taş parçalarının kullanımı yaygınlaşmış ve mozaik sanatının gelişimini hızlandırmıştır.

Resim 2.5: Olympia Kutsal Alanın Batı Sınırında M.Ö.500-400 Yıllarına Tarihlenen 16x24m ölçülere ve 1.6m Derinliğe Sahip Olan Yüzme Havuzunun Üzerine İnşa Edilmiş Mozaik Tabandan Detay.

Kaynak:http://www.academia.edu/25249256/olymp%b0a_zeus_kutsal_alan(25.02.2017).

Roma Döneminde en fazla mozaik ile süslenmiş eserler görülmektedir. Ucuz olan çakıl taşı kullanımı, Roma İmparatorluğu 'nda da çok yaygın kullanılmıştır. Ayrıca Pompei'de konut döşemesi dışında sokak döşemesi de kullanılmıştır (Ödekan, 1997:211). Mozaiklerde işlenen konular yöresel ve mitolojik hikayeleriermekteir.Zaman içermektedir. Roma Dönemndeki evlere uygulanan mozaikler, ev sahibinin maddi gücünü, toplumdaki yerini belli etmekteydi (<http://gozdepars.com/history-of-mosaics.php> /15.02.2017).

M.Ö. II. yüzyıl Bergama'da yeralan saraylardaki yer mozağında uygulanan bu tekniğin ilerlediği görülmektedir. Bu teknik farklı renkte ve değişik materyallerdeki mozaik parçalarının yanyana gelmesiyle oluşmuştur (Bkz. Resim 2.6). Mozaik parçaları arasında cam parçalarının da kullanılması dikkat çekicidir. Roma döneminde mozaiklerde işlenen konular av sahneleri, deniz hayvanları ve mitoloji ile ilgilidir. Ayrıca, hayal ürünü sahnelerin de olduğu mozaikler de vardır. Bu döneme ait zeminlerdeki mozaiklerde balık, kuş, kedi, kaplan gibi hayvan figürleri resmedilmiştir. Renk ve ışık dengesi mozaik parçalarıyla sağlanmıştır. Ayrıca bu dönemdeki kiliselerdeki mozaiklerde Hıristiyan dinine ait sembollerde mozaik kullanılmıştır. Roma döneminde zaman ilerledikçe mozaik sanatı, daha çok duvar kaplaması veya herhangi bir yeri kapatmak amaçlı kullanılmaya başlanmıştır (<http://www.egelisesi.k12.tr/dosyalar/editor/file/w10.pdf> 26.01.2017).

Resim 2. 6: M.S. II. Yüzyıl Bergamada Bulunan Roma Dönemine Ait Kadın Başı Mozaik Detayı.

Kaynak:<https://gezgintech.com/misis-mozaik-muzesi-adana.html>, (18.03.2017).

Roma Döneminin son zamanlarında mozaik eserler konusunda ve desen yapılarında soyutlaşma görülmektedir. Bunun en güzel örneği Paris'te Louvre Müzesi'nde bulunan ve aslında Antakya bölgesine ait Feniks mozaïği olarak gösterilmiştir. Daha önce ilk örneklerine Mısır'da döneminde görülen cam mozaiklerin, diğer mozaik parçalarına oranladaha çok kullandığı bilinmektedir. Cam malzemenin yapısı itibariyle zeminde uzun ömürlü olmaması daha çok duvar mozaiklerinde kullanılmasına sebep olmuştur. Özel bir işlemle üretilmeye başlanan altın yer mozaikleri kiliselerde bu dönemde uygulanmaya başlanmıştır. Bu teknik kalıplara cam sonrasında ince bir altın tabaka dökülerek sabit bir sıcaklıkta preslenerek elde edilme ve aynı şekilde gümüş mozaikler de üretilmekteydi (<http://mericburcinnuran.com/bizans-ve-roma-da-mozaik-sanati/20.01.2017>), (Bkz. Resim 2.7). Yine bu dönemde, beraber fırında pişirilen toprak parçaları da mozaik parçası olarak kullanılmıştır.

Resim 2.7: X. Yüzyıl. Ayasofya Müzesinin Apsis Yarım Kubbesindeki Altın Zemin Üzerinde Ortada Değerli Taşlarla Süslü Tahta Oturan Meryem, Kucağında İsa İle Birlikte Tasvirin Yer Aldığı Mozaik.

Kaynak: <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/mozvi-leon-mozai%C4%9Fi>, (18.03.2017).

Roma Döneminde, Hıristiyanlık yayılmaya başlamasıyla yeni çıkan yasalarla daha çok dini yapılar yapılmış ve bu yapı içleri mozaiklerle süslenmiştir. Pagan sembollerinin yanı sıra tevat ve incilden sahnelerin de olduğu küçük mozaik panolar da bu kiliselerde görülmektedir (Alpaslan, 2000:20-21).

Erken Dönem Hıristiyanlıkta mozaik parçalarının farklı büyüklükte karmaşık olarak kullanıldığı görülmektedir, Bizans Dönemi ise mozaik parçaları, farklı büyüklükte olup, hem düzenli hem de karmaşık yapıda kullanılmıştır. Bizans tavan ve duvar mozaiklerinde en önemli özellik İtalya'dan getirilen kalın ve renkli camların kullanılmış olmasıdır. Camlar, ışığı değişik açılarda yakalayabilmek adına sıva olmadan yerleştirilmiştir. Bu teknik daha çok soylulara ait yapılarda kullanılmıştır, yapılmaktaydı (<http://www.antiochmosaics.com.tr/medya/mozaiksanatinintarihcesi.html>/18.03.2017).

Bizans Dönemi'nde Hz. İsa'nın hayatı ve çocukluğu konulu mozaikleri yapan sanatçılar, hacı seferlerinin de katkısıyla değişik yerlere de taşınabilen mozaik panolar da yapmışlardır. Bu sayede mozaik sanatçıları birçok yere gidip sanatlarını icra etmişlerdir. Örneğin, Venedik'te San Marko Katedrali'nin sunak kısmında "Yaratılış"tan, "Musa'nın Hayat'ına" kadar birçok konularda mozaik panolar yapılmıştır. Bu tarihten sonra Venedik, artık kendi atelyelerini ve kendi üslubunu oluşturmaya başlamıştır. Venedik üslubu Floransa ve Roma'da da ilgi görmüş, dönemin ünlü sanatçılarından Giotto, Cavallini ve Torriti tarafından benimsenmiştir. St.Peters, St.John Lateran, Sta.Maria-Trastevere ve diğer bazı kiliselerde bu sanatçılara ait olan Venedik üslubuyla tamamlanmış mozaik panolar bulunmaktadır (<http://mericburcinnuran.com/bizans-ve-roma-da-mozaik-sanati/>20.01.2017).

Bizans İmparatoru I. Jüstinyen tarafından, 532-537 yılları arasında İstanbul'un tarihi yarımadasındaki eski şehir merkezine inşa ettirilmiş bazilika planlı bir patrik katedrali olan Ayasofyada yer alan mozaikler daha çok süsleme amaçlı mozaiklerdir. Yine bu dönemde IV. yüzyılın başlarında I. Konstantin zamanında yaptırılan Aya İrini Kilise'sinin düz ve altın renkli zemin üzerine yerleştirilmiş haç sembolüde bu amaçla dekore edilmiş mozaikler olarak örnek gösterebiliriz. Ayasofya Kilisesi 1453 yılında İstanbul'un Osmanlılar tarafından alınmasından sonra, Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye dönüştürülmüştür. 1935 yılından beri ise burası müze olarak hizmet vermektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Ayasofya>,https://tr.wikipedia.org/wiki/Aya_%C4%B0rini) Bu dönemde kiliselerde kullanılan mozaiklerden etkilenen İslam sanatçıları, camilerde de

bu tarz stilize edilmiş motifler kullanmaya başlamışlardır. Bunun örnekleri bugün Şam'da ve Filistin'de görülmektedir. Buralarda yer alan mozaiklerde daha çok stilize edilmiş bitki formları göze çarpma, insan betimlemelerinden kaçınılmıştır (Bkz. Resim 2.8).

Resim 2.8: 705 Yılına Tarihli Emevi Caminin Giriş Kapısı Üzerinde Şam Şehri Tasvirli Cam ve Taş Mozaikler.

Kaynak: [http://blog.kavrakoglu.com/tag/samdaki-emevi-camii/\(18.03.2017\)](http://blog.kavrakoglu.com/tag/samdaki-emevi-camii/(18.03.2017)).

Orta Çağ'da oldukça popüler olan mozaik sanatı, resim sanatının gelişme göstermesinden sonra önemini yitirmeye başlamıştır. İstanbul'un fethedilmesinden sonra bu sanat burada da son bulmuştur. Ancak İtalyan sanatçılar, mozaik sanatı ile olan bağlarını koparmayarak yağlıboya ve freskolarda bunu yaşatmışlardır. Floransalı sanatçıların (Ghirlandaio ve kardeşi Davide) Floransa Katedrali'nin kuzey kapısının üst kısmına yapmış oldukları "Tebliğ" ("Annunciation") konulu mozaik pano başta olmak üzere Avrupalı sanatçıların birçoğu bu teknikle alakalı eserler ortaya koymuşlardır. Öyle ki bir defasında Muhteşem Lorenzo İtalyan Ressamlara Floransa Katedrali'nin kubbesinin tümünün mozaik panolarla süslenmesini tavsiye etmiştir. Diğer taraftan kuvvetli ama hafif yapıstırıcıların keşfedilmesiyle birlikte Venedikli mozaik sanatçı Luigi

da Pace değişik bir tekniği Roma'daki Sta.Maria de Popola Kilisesi'nde uygulamıştır (Bakınız Resim2.9). Yağlı boya resimlerindeki geniş renk çeşitliliğinin gerçeği daha iyi yansıtması sebebiyle yeni teknikler geliştirmiştir. Kireç ve keten yağını karıştırılıp ezilmesiyle, elde edilen doğal bir zank da mozaiklerdeki renk çeşitliliğinin artmasını sağlamıştır veya mozaik taşlar boyanmıştır. XX. yüzyılın ortalarında Meksiko-City'de bulunan Yeni Üniversite Kütüphanesi'nin dış kısmında yer alan mozaikler ile yine 1953-1954 yıllarında İtalyan sanatçı Venturino Venturi'nin yaptığı "Pinocchio Anıtı" (Collodi/Toscana) modern mozaik sanatının en güzel örneğidir (<http://mericburcinnuran.com/bizans-ve-roma-da-mozaik-sanati/18.03.2017>).

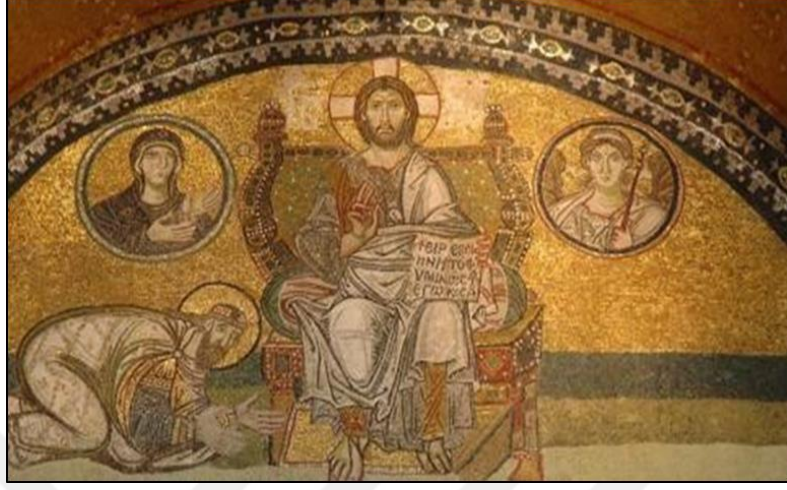

Resim 2.9: Roma'daki Santa Maria Popola Kilisesinin İç Mekanı.

Kaynak: <https://gezipgordum.com/santa-maria-del-popolo-bazilikasi/>, (18.03.2017).

Bizans Dönemi 'nin mozaiklerinin en güzel örnekleri İstanbul'da yer almaktadır. Özellikle Ayasofya ve Kariye Camii'nde yer alan mozaikler günümüzde ise kültür hazinesi olarak kabul edilmiştir. Ayasofya Cami 'nin Anıtsal kapısının üstünde yer alan tahta oturan İsa ve onun ayaklarına doğru eğilen İmparator IV. Leon bulunmaktadır.

Kompozisyonu tahtın iki tarafında yer alan madalyonların içinde bulunan Meryem Ana ve baş melekler oluşturmaktadır. Mozağin etrafında geometrik motiflerden oluşan bir yarım ay biçimli çerçeve bulunmaktadır (Bkz. Resim 2.10).

Resim 2.10: M.S. X.Yüzyılda Yapılan Ayasofya Müzesi'nde Yeralan Pantaktrator İsa Mozaği
Kaynak: <http://ayasofyamuzesi.gov.tr/tr/mozayasofyan%c4%b1n-mozaikleri> (16.04.2017).

Kariye Camii'nde yer alan mozaikler de yine Meryem Ana ve İsa 'nın oluşturduğu kompozisyonlar yer almaktadır. Bulunduğu yere de adını veren bu camii 'nin içindeki mozaikler, mozaik sanatı açısından oldukça zengindir (Bkz. Resim.2.11). Doğallığa sadık kalınarak yapılan mozaiklerde estetik anlayış görülmektedir (<http://www.hayalleme.com/istanbulda-mozaik-ve-cini/> 01.02.2017).

Resim 2. 11: Bizans Döneminde Yapılan Kariye Camii 'ndeki Meryem 'in Doğumu Sahneleyen Mozaik Duvar Panosu.

Kaynak: http://kariye.muze.gov.tr/tr/muze/eserler/dis-narteks-mozaikleri_22.html (20.02.017).

XIII. Yüzyıl Memluk Döneminde Şecerüddür Türbesi'nin mihrabında ve Kalavun Külliyesi'nde ait türbe ve havuzunda mermer,taş ve altın malzemelerden yapılan mozaik desenler uygulanmıştır.Yine bu dönemde Ahmet Bin Tolun Camii'nde yapılmış olan altın mozaikli mihrap da yer almaktadır. XIII.yüzyıldan sonra islam dönemi mozaiklerinde taş veya cam yerine sırla kaplı tuğla ve seramik kullanılmıştır. İslam Dini gerekçelerinden dolayı insan betimlemelerinden kaçınılarak daha çok geometrik motifler kullanılmış olunması ile mozaikten çiniye geçiş de bu şekilde başlamıştır. Bunun en güzel örneği, İstanbul'daki Çinili Köşk' deki mozaikleridir (Bkz. Resim 2.12). Turkuaz, gri ve firuze renklerinden oluşan sırlı tuğlalardan sonra işlemeli, dört yada altı köşeli “mozaik çini tekniği” uygulanmıştır (<http://www.hayalleme.com/istanbulda-mozaik-ve-cini/> (01.02.2017)).

Resim 2 .12: XV.Yüzyıla Ait İstanbul Topkapı Sarayı'nın Surları Dışında Yeralan Çinili Köşk'teki Mozaik Örnekler.

Kaynak: <http://www.hayalleme.com/istanbulda-mozaik-ve-cini/>, (15.02.2017).

Çini mozaiklerinin özellikle Anadolu Selçuklu döneminde gelişim gösterdiği bilinmektedir. En çok İran'da İlhanlılar Döneminde kullanılmıştır. Genelde mihrap, niş, duvar kaplamaları, kubbe ve kubbelerde kendini gösteren bu uygulama oldukça zor bir tekniktir. Firuze başta olmak üzere patlıcan moru, kobalt mavisi ve siyah renklerden oluşan çiniler geometrik şekillerde kesilerek mozaik oluşturacak şekilde dekore edilerek yerleştirilmiştir. Mozaiği oluşturulan çini parçaları kalitelerine göre ayrı ayrı fırınlanmasından dolayı oldukça canlı ve kaliteli bir görünüme sahiptir. Renkleri oluşturan firuze, kobalt mavisi ve siyah mozaik parçaları, beyazımsı bir harç zemine sırlı yüzeyleri altta kalacak şekilde yerleştirilerek düzenlenmektedir. İstenildiğinde küçük olan mozaik parçalar ayrı ayrı kesilip de fırınlanabilir. Çini mozaikler, yuvarlak ve geometrik şekilli kufi yazılar ve bitkisel motifler ile uygun bir teknik olduğundan çok zengin bir desen yapısına sahiptir. Selçuklu Beylikler Dönemi 'nde çini mozaik tekniğinin kullanımı sadece kubbede görülmektedir. Zamanla da Osmanlı 'nın Son Dönemi'nde kullanımı azalarak yok olmuştur (Osmanlı Çini Sanatı / Prof. Dr. Yıldız Demiriz - Tarih Tarih <https://www.tarihtarih.com/?Syf>).

Selçuklu devri çini mozaik mihraplar, Anadolu'nun İslam mimarisine getirdiği büyük yenilik olarak dikkat çekmektedir. Erken dönem mihrap örnekleri mozaik mihrap süsleme açısından Konya 'daki Alaaddin Camii oldukça önemlidir. XIII.yüzyılın ikinci yarısında geometrik desenle birlikte yarım ve tam palmet yapraklı arabeskler ve helezon oluşturan sarmaşıklarla birlikte iki kat etkisi yaratan süslemeler oldukça yaygınlaşır. Firuze renginini yanısıra lacivert ve mor renklerin hakim olduğu kısımlar da çoğalır. Selçukluklu devri kubbe ve kubbeye geçişlerinin en kullanılan malzeme olan tuğla, çoğunlukla çini mozaik ve sırlı tuğla ile beraber süslemede oldukça başarılı şekilde kullanılmıştır. Çini mozaik daha çok kubbe göbeğinde, kasnak ve kubbeye geçişi sağlayan üçgenlerde görülmektedir. Kubbe kasnağında genellikle kufi yazıdan gelişen örgülü bir şerit yer alır (Öney, 1992:97-100). Mozaik çinilerin sonra geliştirilen minai tekniği (sır altı ve sır üst) de zamanla yok olmuştur. XIV.yüzyılda Selçuklu 'da kullanılan mozaik çini tekniği ile sır tekniği birleştirilerek yeni tekniklerle Osmanlı çini sanatının başlamasına yol açmıştır. Erken dönem Osmanlılarda mozaik çini sanatında plakaların kullanılmasıyla gelişen yeni teknikler bu sanatın hızla gelişimine neden olmuştur. tek renkli mozaik çini plakaları kullanılmaya başlan da gelişen yeni tekniklerle çini sanatı daha değişik yönde gelişmiştir. İznik'teki Orhan İmareti'nde kazılarda çıkan, tek renkli çini levha parçaları buna güzel bir örnek oluşturmaktadır. Yine bu şekilde tek parça levhalar,

Bursa'da Yeşil Cami, Muradiye Camii, Yeşil Türbe ve Medresesi ile Muradiye Medresesi'nde kullanılmıştır. Altıgen bu çini levhaların bazen altın yaldızlı bezemeler taşıdığı görülmektedir. Bursa'da XV. yüzyılın ilk yarısında, Yeşil Cami ve Yeşil Türbe'de zaman zaman az da olsa bitkisel motifli desenler de görmekteyiz. Edirne'deki Şahmelek Camii'nde de bu tarz çiniler vardır. Bursa Yeşil Camii'nin alt kısmında yer alan pencerelerin Selçuklu Dönemi'nde çok geniş ölçüde uygulanan mozaik çini tekniğini, erken Osmanlı sanatında daha az ve farklı bir zevkin temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bursa'da Yeşil Cami'nin alt katındaki mahfillerinin kuzey duvarında yer alan pencerelerin kemerlerinin alt yüzeyindeki rumi ve hatayilerden oluşan mozaik çini, dönemin en muhteşem örneklerindedir (Bkz Resim 2.13). Yeşil Türbe'de yine birçok pencere kemerlerinin alt kısımlarında özellikle karanlık kısımlarda mozaik çiniler görülmektedir.

Resim 2.13: XV. Yüzyıl Bursa Yeşil Türbe Mihrap Çini Mozaik Detayı.

Kaynak: http://www.mustafacambaz.com/details.php?image_id=9617&sessionid=5b489b469aabb (18.01.2017).

Osmanlı Dönemi mozaik çini sanatında mavi ve beyaz zeminli sır altı tekniği ile yapılan duvar panolarına az da olsa rastlanmaktadır. Renkli sır tekniği ile yapılan mozaik çinilerde renkler arasındaki sırların birbirine karışmaması çok önemlidir. Çinilerdeki renk sırlarının birbirine karışmasını önlemek amacıyla motifler arasına siyah renkte bir malzemeyle kontur atılmıştır. Bununla beraber farklı materyallerden meydana gelen parçaların fırınlanma ısılarının da ayrı ayrı olması sanatçıyı şartları olumsuz yönde etkiliyordu. Tüm bu zorluklara rağmen mozaik ustaları kendi değerlerine bağlı kalarak

değişik kompozisyonlar oluşturmuştur. Motifler arasına atılan kontur desen yapısını zerafetten uzaklaştırmış olsa da ortaya güzel eserler çıkmıştır. Bursa Yeşil Türbe'deki çini mozaiklerinde de görülen çok hareketli çizgiler ve renk tonlarından oluşan mozaik desenlerine rastlanmaktadır (Bkz Resim 2.14). kullanılan tonlamalarla gibi işçilikli mozaiklere de rastlamak mümkündür. XVII. yüzyılda mozaik çinide kullanılan hammaddenin bulunması sıkıntıya girmiştir. Değişik mazlemelerden çiniler kullanılmıştır. Hatta ustaların bazıları İznik'ten İstanbul'a getirtilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki maddi sıkıntıdan dolayı bu sanata fazla destek verilmemiştir. Böylelikle İznik de gerileyen mozaik çini sanatı, kütahya bölgesinde yerel üretim yapan çini üreticilerinin önünü açmış ancak zamanla teker teker kapanmıştır. XIX. Yüzyıl Sultan II. Abdülhamit'in bu sanata olan ilgisi atölyelerin canlanmasını sağlamıştır. Ancak zamanla yabancı üreticilerin rekabeti nedeniyle bu atölyeler ayakta kalamaması, bu sanatı yapan ustaların da azalmasıyla bu sanat dalında duraksamaya neden olmuştur. Bu döneme ait mozaik çinilerde en önemli özellik renk dizilimidir. Öne çıkan renk sarıdır. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'nin mihrabında bu mozaik örnekleri bulunmaktadır. Osmanlı Barok ve Rokoko süsleme sanatında mozaik çinilere yer verilmemiştir. Ancak XIX. yüzyıl sonlarında, Neo Klasik akımın da etkiyilen bazı mimari yapıların çinilerle bezenmesi ağırlık kazanmıştı <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=384539>, (25.02.2017).

Resim 2.14: XV.Yüzyıla Ait Bursa Yeşil Camii Tavan Çini Mozaik Detayı.
Kaynak:<http://www.byegm.gov.tr/turkce/haber/ciniden-yesil-turbe/78333/> (01.02.2017).

3. BÖLÜM : BELKIS ZEUGMA MOZAIKLERİNİN TARİHÇESİ

Belkıs Zeugma Antik kenti, Türkiye ‘nin Gaziantep ili, Nizip İlçesindeki, Belkıs Köyü sınırları içerisinde Fırat Nehri'nin kıyısında yer alır. Oldukça büyük bir araziye kurulu olan Belkıs/Zeugma Antik Kenti; Fırat'ın geçilebilir en sığ yerindeki konumu, askeri ve ticari bakımdan çok stratejik bir bölge olmasını sağlamıştır. Kalabalık nüfusu ile döneminin en büyük şehirlerindedir. Belkıs/Zeugma tarihin farklı dönemlerinde farklı adlarla da bilinmektedir. Büyük İskender’in generallerinden ve daha sonra Suriye Kralı da olan Selevkos Nikator kendi adıyla, Fırat nehrinin adını birleştirerek M.Ö.300 yılında burada Selevkos Euphrates (Fırat’ın Silifkesi) adında bir kent kurar. Daha sonraları M.Ö.I. yüzyılda da kent Roma hakimiyetine girer. Bu hakimiyet değişikliğiyle birlikte kentin adı da değişerek köprü, geçit anlamına gelen ve bütün dünyada bilinen şekliyle “Zeugma” adını alır. Roma İmparatorluğu’nun 4. Skitia Lejyon Garnizonu’nun burada konuşlandırılması ve ticaret sebebiyle kısa zamanda 80 bin nüfusa ulaşan Zeugma’da Fırat manzaralı yamaçlara villalar inşa edilir. 80 bin kişilik nüfus Zeugma’ya dünyanın en büyük kentlerinden biri haline getirir. Karşılaştırmak gerekirse Zeugma, komşusu sayılan Antakya (Antiokheia) ile Mısır’daki İskenderiye’den (Alesandreia) ‘dan daha küçük, Atina (Athena) ile aynı büyüklükteydi. Pompei ve şimdi dev bir metropol olan Londra (Londinum) ‘dan birkaç kat büyüklüktedir. Hellenistik dönemde Selevkos Nikator zamanında Zeugma’da önemli imar faaliyetleri yapıldığı bilinmektedir. Kentteki Akropolün üzerine kader tanrıçası Thyke’nin bir tapınağı yapılmıştır. Bu tapınak şuan toprak altındadır. Zeugma Antik Kenti kendi şehir sikkesini de basmış Roma Kentlerinden biridir. Sikkeler üzerine bir tarafına Thyke tapınağı, diğer tarafına da güçlülüğü simgeleyen Roma Kartalı motifi basılmıştır (www.zeugmaweb.com/zeugma/tarihce.htm/12.01.2017).

Yapmış olduğumuz tez araştırma incelemesinde bu bölümde Belkıs Zeugma'da yer alan taban mozaikleri, buldukları 8 adet villa ve bir Roma Hamamı isimleriyle birlikte açıklanarak içersinde yer alan mozaik panolarla aşağıda sırayla gruplandırılarak görsel verilerle sunulacaktır.

3.1. Dionysos (Ergeç) Villası

Dionysos Villası, Zeugma da devlet eliyle bilimsel anlamda kazı yapılan ilk yerdir.1992 yılında kazı yeri bekçisinin ihbarı üzerine bir kaçak kazı tünelinin bulunmasıyla Gaziantep Müzesi tarafından mozaik kaldırma kazısı olarak başlayan

çalışmalar, mimari parçalarının ortaya çıkmasıyla mimarı kazıya dönüşmüş ve sonuçta Zeugma daki ilk Roma Villası gün ışığına çıkarılmıştır.7 yıl boyunca devam eden kazılarda yapının büyük bir kısmı temizlenmiş ve kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.Villa bir yamaçta yer aldığından,eğimden dolayı bir bodrum katına (mahzen), farklı kotlardaki odalardan oluşan giriş katı ile bir de üst kata sahiptir. Planı her kenarında üçer sütunu olan tabanı geometrik desende mozaik döşeli bir iç avlunun etrafına dizilmiş odalardan ibarettir. Kaya içine oyulmuş sütunlu yatak odasının tabanında görülen mozaikler,1992 yılından itibaren villa mimarisi işe birlikte bulunduğu yerde sergilenmiş, fakat 1998 yılında Dionysos Mozaigi 'nin üçte ikilik bölümü yerinden sökülüp kaçırılmıştır. Halen tüm dünyada aranmaktadır (Ergeç, 2006: 47), (Bkz. Resim 3.1).

Resim 3.1.1: M.S. II. Yüzyıl Dionysos Villası ve Dionysos, Ariadne 'nin Düğün Mozaik Panosu.

Kaynak: Rifat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s:4.

3.1.1. Dionysos Ariadne Düğünü Mozaïği

Dionysos Villasına ait mozaikli alan en dış kısımda birbiriyle kesişen dairelerin oluşturduğu geometrik desenli bir bantla çerçevelendirilmiştir. Bunun iç kısmında ise birbirine ters yönlerde dalga motifi iki kuşak arasında üç saç örgüsü bandıyla kompozisyon alanı sınırlandırılmıştır. Sahnede on tane figür vardır. Bunlar üç grup oluşturmaktadır. Resim 3.1.1'de görülen mozaik panonun ortasında mitolojik karakter olan Üzüm ve Şarap Tanrısı Dionysos ile karısı Ariadne (Yunan Mitolojisinde Girit Kralı Minos ile Pasiphane 'nin kızı) yan yana bir divanda oturmaktadır. Dionysos, başında yer alan kutsallık hâlesi ile sırtında dalgalanan zengin kumaş kıvrımlarıyla tasvir edilmiştir. Sağ elini Ariadne'nin omzuna atmış, sol elinde gümüş bir kâse tutmaktadır. Gövdesi cepheden, başı hafifçe sola dönük gösterilmiştir. Önünde, ayakları Herme (haberci tanrı Hermes 'in sembolik büstü) figürlü sephanın üstünde altın bir kâse yer almaktadır. Ariadne ise başına altın bir taç takmıştır. Beyaz khiton (ince keten kumaştan askılı ve bol dökümlü elbise) üstüne boynundan dolanarak sırtından dökülen ve dizinde toplanan sarı himation (kalın kumaştan manto gibi kullanılan pelerine benzer dış giysi) giymiştir. Soldan gelen bir kadın figürü yukarı kaldırdığı tahrip olmuş elinde muhtemelen bir çelengi Ariadne 'ye doğru uzatıyordu Eya kader ipliğini eğirmek üzere kirmenini (yün ya da pamuk eğirmeye yarayan tahtadan yapılmış iğ) tutuyordu. Sağ tarafta çocuk Eros (aşk tanrısı) gelinle damata yönelmiş, muhtemelen içinde aşk iksiri bulunan bir kâseyi sunmaktadır. Eros'un sağındaki kadın figüründen birinin başı tahrip olmuş, diğer figür içi mücevher dolu bir kutu taşımaktadır. Koyu yeşil renkte bol kıvrımlı khiton giymiştir. Sol grupta, oturduğu koltuğa yayılmış halde elinde düğü meşalesi tutan yarı çıplak Düğün Tanrısı Hymenaios (Hümenayos) yer almaktadır. Sol üst köşede, başında sarmaşık yaprağından yapılmış çelenk taşıyan ve bir kâsedden şarap içen Satyr (Satir=tabiatı simgeleyen cin) yer almaktadır. Satyr 'ın önünde, üzerine kalyx krater (iki kulplu yüksek içki kabı) ve altın ryon (riton=hayvan biçimli kutsal sıvı kabı) konulmuş masa vardır. Arkeolog Rıfat Ergeç'in Belkıs Zeugma Mozaikleri Kitabı'nda bahsettiği mitolojide, Apollon ve bir Nympe 'nin (Nümfe= su perisi) oğlu olan Hymenaios bir genç kız kadar kadar güzelmış, onu görenler bir genç kız olduğunu düşünürlermiş, kızlar arasındayken bile erkek olduğu anlaşılmazmış. Hymenaios, Dionysos 'la Ariadne 'nin düğününde şarkı söylerken aniden sesini yitirmiş, bu sebeple onun anısına düğün törenlerinde adını anmak ve Hymenaios şarkısı okumak gelenek haline geldiğini

belirtmiştir. Çalınmayan sağ bölümde ise, Silen (tabiatı simgeleyen cin) ve genç bir erkek resmedilmiştir. Sağda, kaideye yaslanan ve iki elinde flüt tutan genç erkek ayaklarını birbirinin üzerine atarak ayakta durmaktadır. Bu flütler tıkaçlı olup, tıkaçların yeri değiştirilerek ses alanı ayarlanabilmektedir. Başına altın bir diadem (alın bandı) ve sarmaşık yaprağı çelengi takmaktadır. Kısa kollu sarı tuniğinin üzerine, kahverengi manto giymiştir. Mozaik panonun arka planında ise kısa kollu gri giysili, başına sarmaşık yaprağı çelenk takan sakallı bir Silen ayakta durmaktadır. Dionysos ve karısı Ariadne 'nin Düğününü anlatan mozaik pano, aslında orjinalleri birbirinden farklı yapılmış, fakat ev sahibinin isteğine göre burada biraraya getirilmiştir. Mozaik taban, M.S. II. yüzyıl sonları III. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (Ergeç, 2006:80), (Bkz. Resim 3.1, s.18).

3.1.2. Dionysos Villası ve Geometrik Desenli Oda Tabanı Mozaïği

Dionysos Villası'nda oda taban mozaik panosu, en dışta çapraz paralel çizgilerin oluşturduğu eşkenar dörtgen motiflerden oluşan kalın bir bantla çevrilidir. Bant çerçevenin içinde, basamaklı üçgen dizileri arasında ikili saç örgüsü motifleri yer almaktadır. Kare çerçeve içine oturtulmuş yuvarlak bir alan içinde sekiz adet dairesel motif yerleştirilmiştir. Bu dairesel motifleri, sağlı sollu olarak ikili saç örgüsü ve farbalalı (dalgalanan kordelâ şeridi) şeritler çepeçevre sarmaktadır. Bunların oluşturduğu halkanın göbeğinde ise altı yapraklı bir rozet yer almaktadır. Bu türlü motiflerle yapılan kompozisyona çark-ı felek düzeni de denilmektedir (Bkz.Resim 3.1.2). Mozaik taban, M.S II. yüzyıl sonları ile M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.1.2: Dionysos Villası Yatak Odası'nın Taban Mozaik Detayı.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.2. Mainad Villası

1998 yılında Belkıs Zeugma 'da bulunan ikinci villa olan Mainad Villası dere yatağı içinde yer almaktadır. Bu nedenden dolayı villanın bir kısmı toprak altında kalmıştır. Villada yer alan mozaiklerin bir tanesinde mitolojik karakter olan doğa üstü varlıklardan bir peri kızı olan Mainad (menad) tasvir edilmiş bu görselden dolayı da villanın ismi Mainad Villası olarak anılmaktadır.

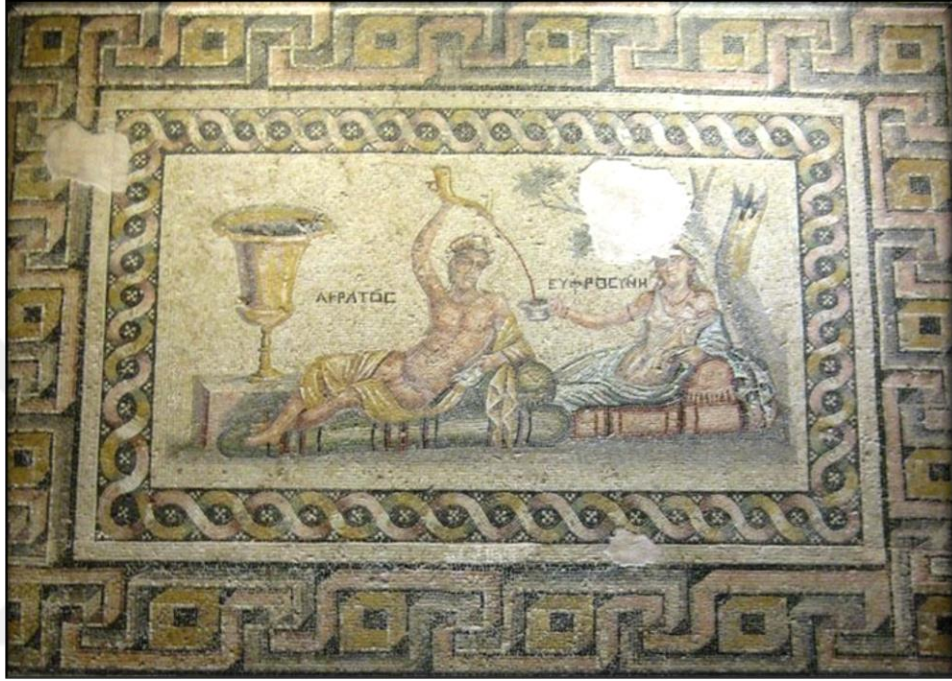
3.2.1. Mainad Villası ve Akrotos ile Euphrosine Mozaïği

Mainad Villası 'nın dinlenme oda taban mozaïği olan Akrotos mozaïği, 4.00x 3.50 metre boyutlarındadır (Bkz.Resim 3.2.1). Kalın bir kenar çizgisinin sınırladığı mozaïğin üst kısmı figürlü, alt kısmı ise siyah- beyaz renkte kare ve üçgenlerden oluşan geometrik desenlidir. Figürlü panonun çevresi en dışta üç boyutlu meander motifi (Menderes Irmağı'nın kıvrımlarından esinlenen, anahtar motifi de denilen antik çağda çok yaygın olarak kullanılan şerit motif) ve onun içinde ikili saç örgüsü motifiyle çevrilidir (Ergeç, 2006:68).

Yazar Gökay 'ın kitabında bu villada yer alan mozaik üzerindeki sahnede, insanı çabuk sarhoş ederek kontrolden çıkmasına neden olan, suyla seyreltilmemiş şarabı ve sarhoşluk taşkınlığını sembolize eden Akrotos figürü, hemen yanında neşe ve sevincin kişiselleştirilmesi olan Euphrosyne ile birlikte bir açık hava sempozyumunda gösterildiğini belirtir. Mozaik panoda yer alan her iki figür de ayrı ayrı ancak yan yana yerleştirilmiş yer şiltesi üzerine uzanmıştır. Akrotos'un hemen yanında, bir podyum üzerinde, altından, kulpsuz bir kupa vardır. Yine Gökay 'a göre kitabında şarapla suyun karıştırılması için kullanılan ve normalde kulplu olan kupanın kulpsuz yapılmış olması Akrotos'un saf şarabı temsil etmesine referans verilmek üzere bilinçli olarak tercih edildiği görüldüğünü; Akrotos'un kupadan aldığı saf şarabı ryton (boynuz, hayvan başı yada gövdesi biçiminde antik kap) kullanarak Euphrosyne'nin içki kabını doldurur şeklinde olduğunu yazar ifade etmiştir. Euphrosyne'nin arkasında yer alan yarısı kurumuş ağaç betimi Helenistik Dönem resim sanatında özellikle doğada geçen sahnelerde sıklıkla başvurulan bir betimleme şeklidir. Ergeç 'e göre Akrotos figürü Euphrosyne'ye ölçülü olarak şarap vererek, adabında içmenin ortamın neşe ve coşkusu için bir denge kaynağı olduğunu vurgulasa da aslında çiftlerin bu mekanın ortamına uygun olarak ve

Akratos'un etkisine kapılarak, kendilerini kaybedecek kadar hayattan zevk almalarına da dikkat çekmektedir. Böylece bu mekanların çiftlere ait mahrem, dinlenme ve yemek odaları olarak da işlev gördüğü de anlaşılmaktadır (Görkay,2015:80).Mozaik taban, M.S.II .yüzyıl sonları ile M.S. III .yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.2.1: Zeugma. Mainad Villası Dinlenme Odası 'sının Akratos Mozaïği Konulu Oda Taban Mozaik Panosu.

Kaynak: <http://www.deretepe.net/gezi-hikayeleri/saheser-mozaikler-zeugma/01.02.2017>.

3.2.2. Mainad Villası 'nda Yeralan Çingene Kız Mozaïği

Mainad Villası 'nın yemek oda tabanında çingene kızı mozaïği yer almaktadır. Büyük ölçüde tahribata uğramış olup, resimli panodan yalnızca kadın figürünün baş kısmı kalmıştır. Mozaïğin bulunduğu panonun korunan kısmı 0,78x 0,52 m. boyutlarındadır (Bkz.Resim 3.1.7). Bu mozaik parçasındaki kadın figürü, başını sağa döndürmüştür. Yine bu figürün kabarık saçları alnının üzerinde ortadan ikiye ayrılmış ve arkadan bir eşarpla bağlanmıştır. Figür dar alınlı, elmacık kemikli hafifçe belirgin ve dolgun yüzlü, iri gözleri ve mahzun, anlamlı bir ifade eden bir yüzü vardır. Kulaklarında iç içe geçmiş iri halka küpeler görülmektedir. Bu sebeple, ilk bulunduğu "Çingene Kızı" olarak tanımlanmıştır. Çingene Kızı Figürü'nün yüzü tam olmamasına rağmen bakışları ve

gözlerindeki ifadeden dolayı müze ziyaretçileri tarafından çok sevilmiş ve adeta Zeugma'nın sembolü olmuştur. Mozaik taban parçası M.S.II. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir(Ergeç,2006:74), (Bkz. Resim 3.2.2).

Resim 3.2.2.: Zeugma Mainad Villası Çingene Kız İsimli Mozaiği.

Kaynak:<http://www.zeugmaweb.com/01.02.2017>.

3.3. Okeanos Villası

1999 yılında Gaziantep Müzesi'nin yürüttüğü kurtarma kazı programı sırasında bulunmuştur. Fırat Nehri 'ne paralel giden ve o tarihlerde köylüler tarafından kullanılan antik yolun hemen kenarında, 8-10 m.kalınlıktaki toprak dolgu altından bir kısmı çıkarılmıştır (Ergeç, 2006:80).

3.3.1. Okeanos Villası 'nda Yeralan Tethys Mozaiği

Okeanos Villası'nda havuz taban mozağindeki 1.50 x 3.30 m. boyutlarındaki mozaik panodur (Bkz. Resim 3.3, 1). Bu mozaik pano, üst üste yerleştirilmiş, basamaklı üçgen diziler, üçlü saç örgü motifi ve tek sıra basamaklı üçgenlerden oluşan, kalın bir

çerçeve sınırlandırmıştır. Dikdörtgen biçimindeki mozağin üç köşesinde, yunus balıklarına binen Eroslar bulunmaktadır. Eros figürleri sağ elleriyle yunus balıklarının yularını, sol elleriyle de birer kırbaç tutmaktadırlar. Sol üst köşede bir kaya üzerine oturan figür oltaıyla balık avlamaktadır. Başında sivri uçlu başlığı vardır (Ergeç,2006:80).

Antik çağda mitolojik karakterlerden açık deniz tanrısı olan Okeanos, tatlı su kaynaklarını temsil eden Tethys ile birlikte betimlenmektedir. Dünyadaki bütün ırmakların ve nehirlerin Okeanos ve Tethys'ten meydana geldiğine inanılır. Zeugma'dan çıkarılan ve Okeanos havuz tabanı oluşturulan mozaikte Oceanos ve Tethys etrafı deniz canlılarıyla çevrelenmiş olarak resmedilmiştir. Mozaikte ayrıca yunuslara binen veya balık tutan Eroslara da rastlanmaktadır. Mozaik pano etrafı gezilecek şekilde yapıldığı düşünülmektedir. Okeanos Villası 'nın havuzunu süsleyen bu taban mozaiği M.S.II. yüzyıl sonları ile M.S.III. Yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (<http://www.zeugmaweb.com/01.02.2017>), (Bkz. Resim 3.3.1).

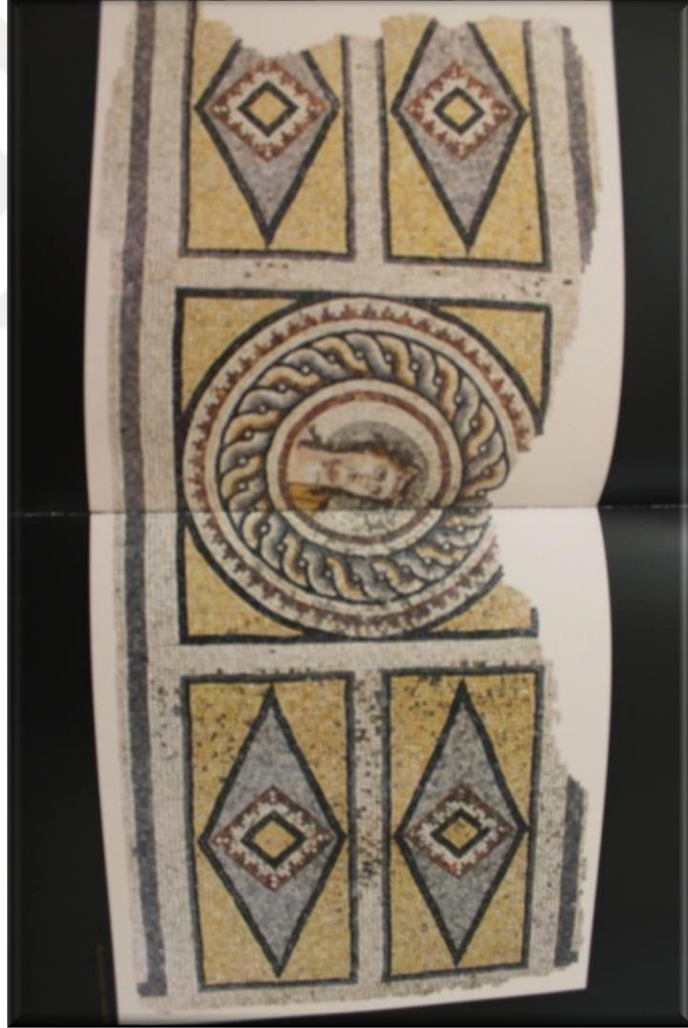

Resim 3.3.1: Zeugma Okeanos Villası'nın Havuzun Taban Mozaik Pano Detayı.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.3.2. Okeanos Villası ve Dionysos Madalyonu

Okeanos Villası'nın batısındaki sütunlu avlu taban mozaïğinde Dionysos Madalyonu yer alır (Bkz.Resim 3.3.2). İki kenarındaki dikdörtgenlerin içinde, mavi zeminli içiçe basamaklı üçgen dizisi ve düz siyah çizgili eşkenar dörtgenler yerleştirilmiştir. Kare pano içinde, basamaklı üçgen dizili ve ikili saç örgü şeklinde iç içe dairelerin ortasında mitolojik tanrı olan Dionysos büstü, sarmaşık yapraklar ve pembe kurdelalarla taçlandırılmış, gri hâleli başı hafifçe sağa dönük resmedilmiştir. Ayrıca saç bukleleri her iki omzuna düşmekte ve sol omzunu da altın sarısı renginde giysi örtmektedir (Ergeç, 2006:86). Mozaik taban, M.S.II.yüzyıl sonları ile M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.3.2: Zeugma Okeanos Villası Dynsos Madalyonu Mozaïği.

Kaynak: Rifat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, sayfa 88-89.

3.3.3. Okeanos Villası Geometrik Desenli İmplivium Taban Mozaïği

Okeanos Villası'nın geometrik desenli mozaïği villanın iç avlusunda bulunan implivium olarak adlandırılan sığ havuz tabanında yer almaktadır. Roma villa mimarisinde, iç avluda çatıdan gelen yağmur sularının toplandığı sığ havuz'un taban mozaïğidir. Gri kenarlıkla çevrelenen bu mozaik panoda, her köşede eşkenar dörtgenden oluşan sekiz kollu bezekler, merkezdeki kare panonun köşelerine bağlanmaktadır. Kenarları gri ve beyaz çizgili eşkenar dörtgenlerin içi, sarı, pembe ve kırmızı renktedir. Bu kolların arasında, içlerinde gökkuşaağı deseni ile bezeli dikdörtgenler ve içleri eşkenar dörtgenler yer almaktadır (Bkz.Resim 3.3.3). Panonun merkezindeki kare içinde dairesel bir göbek motifi bulunmaktadır. Mozaik pano desenindeki düzenlemede görülen perspektif ve üç boyutlu görünüm kompozisyondaki monotonluğu kaldırarak derinlik katmıştır. Mozaik taban M.S.II. yüzyıl sonları ile M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (Ergeç,2006 :90).

Resim 3.3.3: Zeugma Okeanos Villası'nın Impliviumunun Taban Mozaïği.

Kaynak: Rıfat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri,s: 9.

3.3.4. Okeanos Villası ve Geometrik Desenli Oda Taban İsimli Mozaïği

Okeanos Villası'nın impliviumuna açılan geometric desenli mozaïği oda tabanında yer alır. Bu mozaik pano döşemenin en dışında basamaklı üçgen dizileri arasında ikili saç örgüsünden oluşan kalın bir çerçeve yer almaktadır (Bkz.Resim 3.3.4). Çevresel faktörlerden etkilenecek tahribata uğrayan mozaik panonun kırmızı, siyah renkte kareler ile sarı, beyaz renkteki eşkenar dörtgenlerin üç boyutlu biçimde düzenlemesiyle elde edilmiştir. Mozaik taban M.S. II.yüzyıl sonları ile III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (Görkay, 2015:95).

Resim 3.3.4: Zeugma Okeanos Villası Geometrik Oda Taban Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.4. Poseidon Villası

1999 yılında yapılan kurtarma kazılarında Gaziantep Müzesi başkanlığında, Fransız Nantes Üniversitesi'nden bir ekibin katılımı ile yürütülen çalışmalar esnasında bulunmuş bir yapıdır. Bu villaya ait yemek odasının tabanındaki Pasiphae-Daidalos tasvirli mozaikler Fransız ekip tarafından bulunmuş, mevsimin geçtiği bahanesiyle yarım bırakılan kazı, Gaziantep Müzesi arkeoloji ekibi tarafından devam ettirilmiştir. Sonuçta İkiz Villalar denilen kalıntılar ortaya çıkarılmış olup, elde edilen mozaiklerin güzelliğiyle bir anda dünya gündeminde kendine yer bulmuştur. Poseidon Villası, burada bulunan ikiz villalardan birisidir. Her iki villa da, Zeugma 'da önemli görevler yürüttüğü tahmin edilen yüksek memurlar veya üst düzeyde subaylar gibi kültür ve ekonomik düzeyi yüksek kimselere ait olduğu düşünölmektedir. Buradaki çalışmalara 2000 yılı sonlarına, baraj suları gelene kadar sürdürölmüştür (Ergeç, 2006:99).

3.4.1 Poseidon Villası I. Pano Pasiphae Daidalos İsimli Mozaiği

Poseidon villasının dikdörtgen yemek oda tabanının (tricklinium=triklinyum) tamamı mozaik döşelidir. Yemek odasının taban kompozisyonunda iki pano yer alır. T biçiminde tabana yerleştirilen bu panolar, desenlerle doldurulmuştur, Roma geleneğinde yemek yerken üzerine yan gelerek uzanılan divanların yerleştirilmesine uygun olarak yapılmıştır. Bu, dikdörtgen yatay panoların birinde "Pasiphae-Daidalos" (pasife - daydalos) sahnesi resmedilmiştir. Bu mitolojik sahnenin yer aldığı kompozisyon alanını geniş bir kenar bant çevrelemektedir. Bu bandın içinde, iki kenardaki kırmızı dalga motifi arasında üç boyutlu gamalı haç, solomon düğümü, disk ve kuş figürleri ile kare, dikdörtgen biçiminde geometrik bezemeler yer almaktadır. Pano 1.50 x 3.0 m. boyutlarında olup ayrıca iç kompozisyonunda altı figür resmedilmiştir (Ergeç,2006 :100).

Pasphae Daidalos Mozaik Kompozisyonu incelendiğinde; mitolojideki ünlü sanatçı ve mucit Daidalos ile "Minos Boğası"nın (Minotauros) anası Pasphae 'den adını alan mozaikte, en solda oturan kadın Minos (Girit) Kralı'nın eşi Pasphae görseli yer alır. Pasiphae'ninyanında ayakta duran figür kızı Ariadne olup, onun yanında dadı Trophos (Trofos) durmaktadır. Ayakta duran erkek Daidalos'un oğlu İkaros'dur. Geri planda sütunlar ve plasterler arasında kenarı püsküllü perde ile süslenmiş bir yapının ön cephesi, sağ üst köşede ise Labyrinthos (Labrintos=Minos Boğası'nın hapsedildiği içinden çıkılması mümkün olmayan saray) binası resmedilmiştir. Panoda ayrıca çifte ağızlı balta,

keser, keski, spatula ve testere gibi marangozluk aletleri de gösterilmiştir. Minos Kralı'nın eşi Pasiphae, hüzünlü bir ifade içinde görülmektedir. Beyaz başörtü, altın diadem (taç), küpe ve kahverengi oval taşlı bir kolye taşımaktadır. Sağ omzunu açıkta bırakan kahverengi khiton giymiştir. Sol koluna dolanarak aşağı sarkan sarı himationu bacaklarını örtmektedir. Ariadne ise annesinin baş ucunda, ayakta durmaktadır. Yeşilin çeşitli tonlarında omuz ve kollarını açıkta bırakan khiton giymiştir. Pazubent bilezik, küpe ve kolye takmaktadır. Sahnenin merkezinde yaşlı dadı Trophos yer almaktadır. Yeşil khiton ve kahverengi himation giymiştir. Daidalos sol omzundan geniş tokayla tutturulan bir tunik (kısa etekli elbise) giydiği görülür. Daidalos sağ elinde testere, sol elinde uzun bir kalas tutmaktadır. Sahnenin en sağında kütük üstüne oturan İkaros yer almaktadır. Elindeki keserle bir kalası yontmaktadır. Belden aşağısına kısa bir peştemal sarmıştır ve gövdesi çıplaktır. Yerde çifte ağızlı bir balta ve kesilen bir ağacın gövdesi görülmektedir. Figürlerin yanlarında Eski Yunanca büyük harflerle isimleri yazılmıştır. Bu sahnede Minos Boğası'nın öyküsü anlatılır. 'un kanatlarındaki mumu eritir. Mozaik pano M.S.II.yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir (Bkz.Resim 3.4.1).

Resim 3.4.1: Zeugma Posedidon Villası Tabanındaki Pasiphae ve Daidalos Mozaiği.

Kaynak: Rıfat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s: 102-103.

3.4.2 Poseidon Villasında Yer Alan II. Pano Dionysos'un Hindistan'dan Dönüşü İsimli Mozaïği

Poseidon Villası'nın yemek odasında yer alan ikinci pano kare tabanlı olup "Dionysos'un Hindistan 'dan Dönüşü" sahnesi resmedilmiştir. Pasiphae-Daidalos mozaïğinin bitişik parçası olup, onunla birlikte Gaziantep Müzesi'nin başkanlığını yaptığı 1999 yılı kurtarma kazısında bulunmuştur. Kompozisyon alanını geniş bir kenar bandı çevrelemektedir. Bu bandın içinde, iki kenardaki kırmızı dalga motifi arasında üç boyutlu gamalı haç, Solomon düğümü, disk ve kuş figürleri ile kare ve dikdörtgen biçiminde geometrik bezemeler sıralanmaktadır. Pano daha içte, yeşil renkte cam tesseralardan (mozaïği oluşturan kare biçimli küçük taşların her biri) yapılan sarmaşık çiçekleri dizisi ile çevrelenmiştir (Bkz.Resim 3.4.2, s.33). Kenar bantlarının bir kısmı villanın bir kısmı çevresel faktörlerden dolayı harap olmuştur. Sahnenin sol tarafında iki panter tarafından çekilen Sar Arabası (Dionysos 'un aslanlar veya panterler tarafından çekilen seyahat arabası) içinde, başında tanrısallık hâlesi ve çelengi ile Şarap Tanrısı Dionysos resmedilmiştir. Sol elinde gövdesi yapraklar ve çiçeklerle süslü, ucu mızrak biçimli bir âsa (thyrsos=türsos) tutmakta olup ve arabanın içinde ayakta durmaktadır.Vücudunu tamamen örten gri-mavi renkte bol ve uzun bir elbise giymiştir. Bu zafer töreni giysisinin üstündeki kırmızı pelerini arkasından ve sol omzu üzerinden aşağı sarkmaktadır. Dionysos 'un solunda,daha küçük boyutta yapılmışve ayakta durarak Şar Arabası'nı süren Zafer Tanrıçası "Nike" yer almaktadır.Arabanın önünde, kadın müridlerden olan Bakkha, çaldığı zillerin ritmiyle dönerek dans etmektedir.Bakkha geniş ve bol kıvrımlı khitonu,vücudunun kıvrak hareketleriyle uyum sağlamakta,sarı şallı,gövde hareketine uygun olarak dalgalanmaktadır. Sarı başlık takmış, ayağına uzun deri çizmeler giymiştir. Mozaik pano üstünde Eski Yunanca harflerle figürlerin adları yazmaktadır. Mozaik panoda Dionysos'un Hindistan'dan Dönüşü tasvir edilmiştir (Bkz.Resim 3.4.2, s.31). (Ergeç,2006:104). Mozaik taban M.S.II. yüzyıl sonlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.4.2: Zeugma Poseidon Villası Dionysos'un Hindistan'dan Dönüşü İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş, 2013.

3.4.3 Poseidon Villasında Yeralan Poseidon, Okeanos ve Tethys İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılında bulunan villaya adını veren Poseidon mozaïği, havuz taban mozaïğinin ölçüleri 5.35 x 2.80 m. boyutlarındadır. Havuzun iki dar kısmında ince uzun birer mozaik pano, çapraz paralel çizgilerin oluşturduğu eşkenar dörtgenlerle doldurulmuştur. Panonun resimli kompozisyon alanı, içe ve dışa dönük dalga motifleri arasında üçlü saç örgüsü bandıyla çevrelenmiştir. Panonun merkezinde, gümüş renkli, at gövdeli, balık kuyruklu iki Hippocampus'un (Hipokamos: deniz atı) çektiği altın araba içinde, yarı çıplak halde mitolojik tanrı Poseidon resmedilmiştir. Poseidon'un kabarık saçları rüzgarda dalgalanmaktadır. Rüzgardan kabarak sıyrılan ve sırtına toplanan giysisi gövdesinin üstünü çıplak bırakmıştır. Sağ elinde simgesi olan "üç çatallı asa" tutmaktadır. Arabanın ön tarafında, her iki omzuna Ketos dolanmış olan mitolojiye

göre nehirlerin baş tanrısı Okeanos ve eşi Tethys'in büstü yer almaktadır. Okeanos'un baş ıstakoz kışkaçları, Tethys'in başı ise kanatlı olarak gösterilmiştir (Ergeç, 2006:110), (Bkz.Resim3.4.3).

Zeugma'nın Poseidon'la birlikte resmedilen Okeanos ve Tethys tasvirli bu mozağin çevresinde yunus balıkları, karides, istakoz, ahtapot, deniz minaresi, deniz yılanları ve çeşitli balık figürleri yer almaktadır. Ayrıca bu mozaik antik dönemde, zengin bir balık kültürünün varlığını da bir göstergesidir. Mozaik taban M.S. II.yüzyıl sonları ile M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (Ergeç, 2006: 110).

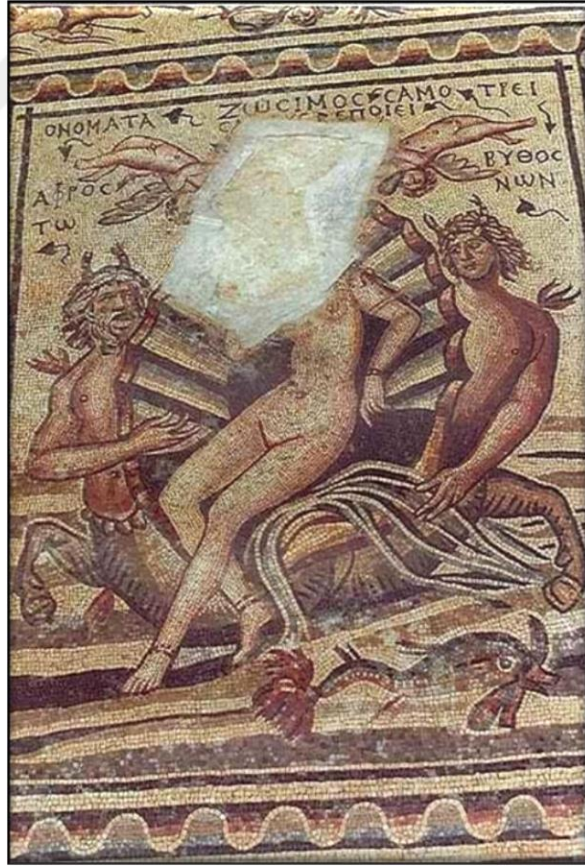
Resim 3.4.3: Zeugma Poseidon Villasında Tabanında Yeralan Poseidon Okeanos Tetyhs İsimli Mozaığı.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.4.4 Poseidon Villası ve Aphrodite'nin Doğuşu İsimli Mozaïği

Mozaikli taban Gaziantep Müzesi tarafından yürütölen, 2000 yılı kurtarma kazılarında bulunmuştur. Sâsanî istilâsında yangın tabakasının külleri altında kalan Poseidon Villası'nda, çeşmeli havuzun yer aldığı peristyle geniş bir pencereyle açılan, kesme taşlarla yapılmış dinlenme odasının taban mozaïği olup, tamamı 4.40x5.50 m.boyutlarındadır (Bkz.Resim 3.4.4). Aphrodite 'in yüzü ve çevresi tahrip olmuş, restore edildikten sonra Gaziantep Müzesi'nde teşhire konulmuştur.Tümüyle bakıldığında mozaik pano en dışta, kalın siyah bir çizgi ile sınırlanmakta, bunun içinde basamaklı üçgen motifleri arasında çaprazlar ve daire desenlerinden oluşan geniş bir kuşak yer almaktadır (Ergeç, 2006:114).

Roma' da eski İtalya'nın tanrıçası Venüs'le özdeşleştirilen aşk tanrıçası. Doğuşu konusunda iki farklı söylenti vardır; bazen Zeus' la Dione' nin kızı sayılır, bazen de Ouranos' un kızı olarak adı geçer. (<http://www.yonsezi.com/zeugma-mozaik-muzesindeki-mozaikleri-hikayeleri/12.01.2017>).

Resim 3.4.4: Zeugma Poseidon Villası Aphrodite'nin Doğuşu İsimli Mozaïği.

Kaynak: <http://arkeokur.tumblr.com/post/41622750932/zeugma-mozaikleri/07.02.2017>.

3.4.5 Poseidon Villası Akhilleus Skyros Adasında İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından yürütölen 1999 yılı kurtarma kazılarında bulunuştur. Akhilleus Mozaïği, Poseidon Villası impliviumunda yer alan fiskiyeli havuzun tabanındaki 1.70 x 1.70 m. boyutlarındaki kompozisyondur. Kare bir forma sahip olan kompozisyon alanı, en dışta açıklı koyulu taşlardan oluşturulmuş bir farbala motifi ile sınırlanıştır. Bu sahnede Odysseus'un, Skyros Adası'nın kralı Lykomedes'in sarayında, bir Akha kahramanı olan Akhilleus'u (Aşil) arayıp bulması resmedilmiştir. Mozaik panonun merkezinde,sağ elinde mızrak,sol elinde kalkan tutan ve mitolojide bir kahraman olarak tanınan Akhilleus yer almaktadır.Sağ tarafta bulunan Odysseus'a doğru ilerlerken başı sol taraftaki sevgilisi Deidemeia'ya (Daydamaya) dönük vaziyettedir.Üzerinde kadın kıyafetleri olup,saçları kızıla boyalıdır.Panonun en sağında yer alan Odysseus,kırmızı dikey şeritleri olan beyaz bir tunik giymiş,kılıcını sağ omzundan bir kayışla astığı görölmektedir.Pano sahnenin en solunda,başında beyaz bant bulunan mitolojik Skyros Adası Kralı Lkyomedes yer alır. Lkyomedes'in eli, grifon (doğa üstü yaratık) başlı kılıcındadır.Kralın arkasında sarı oval kalkanlı muhafızı durmaktadır.Arka planda kralın ailesinden olan diğer figürler de sahnede yer alır.Sahne, Dor başlıklı ancak gövdesi yivli sütünlara sahip mimari bir salonda geçmektedir. Mozaik taban M.S. II. yüzyılın sonları ile III.yüzyılın başlarına tarihlenmektedir (Ergeç,2006:120), (Bkz.Resim 3.4.5).

Resim 3.4.5: Zeugma Poseidon Villası Akhilleus Skyros Adasında İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.4.6 Poseidon Villası, Perseus ve Andromeda İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılı ilkbaharında yapılan kazılarında bulunmuştur. Poseidon Villası'nın yemek odasında bulunan mozaik tabanın ortadaki figürlü bölümü 1.85 x 1.82 m. boyutlarında olup, odanın tamamı ise 7.90 x 5.60 m.boyutlarındadır. Mozaik pano en dışta, iki tarafı basamaklı üçgen dizileriyle sınırlanmış üçlü saç örgü motifinden oluşan kalın bir kenarlıkla çevrelenmiştir. Panonun merkezinde figürlü kompozisyon yer almakta çevresinde ise çapraz paralel kalın çizgilerin oluşturduğu eşkenar dörtgenler ile birbirini kesen dairelerden meydana gelmiş geometrik desenlerle doldurulmuş alanlar bulunmaktadır. Ara pano, karşılıklı basamaklı üçgenlerden oluşan bir şeritle sınırlanmıştır. Figürlü panonun ortasında bir kahraman olan Perseus'un, Andromeda'yı kurtarma sahnesi resmedilmiştir. Perseus Andromeda'nın elini tutarak kayalıklardan inmesine yardım ederken tasvir edilmiş olup,başında Frig şapkası ve gür saçlı olarak gösterilmiştir.Omzundan bir fibulayla tutturulan pelerini sol kolunu sararak aşağıya sarkmaktadır.Sol elinde ,baktığı insanları taşa çeviren mitolojik yaratık Medusa'nın kesik başı ile bir kılıç tutmaktadır.Ayağına Tanrı Hermes'in ona uçması için erdiği kanatlı sandaletleri giymiştir.Karşısında duran Andromeda,elini Perseus' a uzatmış sağa dönük vaziyettedir.Saçları tepede bir bant ile tutturulmuş ve arkaya doğru taranmıştır.Altta gri-mavi khiton giymiş,onun üzerinde ise kalçalarına kadar dökülmüş,sol omzundan dolanıp aşağıya sarkan sarı renkli bir mantoya sarınmıştır. Arka tarafa sağ ve solda kayalara halkayla bağlı kırık zincirler görülmektedir. İki figürün arasında, tanrıça Athena tarafından Medusa'nın bakışlarından korunması için Perseus'a verilen ayna bulunmaktadır. Andromeda'nın sağında tek kuplu bir testi, solunda ise istiridye yer almaktadır. En aşağıda, Perseus'nun ayakları dibinde köpek başlı, dik kafalı yılankâvi vücutlu,balık kuyruklu deniz canavarı Ketos tasvir edilmiştir. Mozaik taban M.S.II.yüzyıl sonları III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir (Ergeç, 2006:124),(Bkz.Resim 3.4.6, S 36).

Resim 3.4.6: Zeugma Poseidon Villası Perseus ve Andromeda İsimli Mozaïği.

Kaynak: Rıfat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s: 126-127.

3.4.7 Poseidon Villası ve Satyros Antiope Galatia Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur. Poseidon Villasının dinlenme odasının Satyros Antiope Galatia isimli taban mozaïğidir. Mozaik tabanın en dışındaki siyah kalın çizgi ile kompozisyon sınırlandırılmıştır. Bunun iç kısmında, basamaklı üçgenlerin arasında ortası rozetli diskler dizi halinde yer almaktadır. Üstteki panoda mitolojik karakterler Antiope ve Satyros, alttakinde bir panterin üzerinde yine mitolojik karakter olan Galatia resmedilmiştir. Üstteki panoda olan başı çelenkli yarı çıplak Antiope ayakta durmaktadır. Vücudu cepheden, başı sağa dönük olarak işlenmiştir. Sağ eliyle başının seviyesine kaldırdığı tefin zillerini sallamaktadır. Antiope'nin gerisinde başına dallardan yapılmış bir çelenk takmış, ayakta duran çıplak Satyros kılığındaki Zeus, saldırmak amacıyla sağ eliyle Antiope'yi belinden yakalamış, sol eliyle çektiği giysiyi Antiope'nin kalçalarına kadar sıyrırmıştır. Antiope Satyros'un çektiği kumaşın tomarını sol eliyle kurtarmaya çalışmaktadır. Saytros ve Antiope birbirlerinin yüzüne bakar tarzda resmedilmiştir. Saytros elinde ucu kıvrık çoban sopası tutmaktadır. Panter panosu sol koluna yığılmıştır. Zeminde gölgeleri

görülmektedir. Figürlerin başlarının yanında Eski Yunanca harflerle adlarla yazmaktadır (Ergeç, 2006:128), (Bkz.Resim 3.4.7). Mozaik taban M.S.III.yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir.

Resim 3.4.7: Zeugma Poseidon Villası Ve Satyros Antiope Galatia İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.5 Euphrates Villası

1990 yılında yapılan kurtarma kazılarında, Gaziantep Müzesi başkanlığında Fransız Nantes Üniversitesi'nden bir ekibin de katılımı ile yürütülen çalışmalar esnasında bulunmuş olup hemen batısındaki Poseidon Villasıyla beraber kazılmaya başlanmıştır. Poseidon Villası'nın sadece iki mozaik panosu Nantes Üniversitesi tarafından çalışılmış, diğerlerini Gaziantep Müzesi ekibi çıkarmıştır. Her iki villa da birbirine bitişik derecede yakın olduklarından "ikiz villalar" olarak da tanımlanmış olup, Zeugma 'da önemli görevler yürüttüğü tahmin edilen yüksek memurlar veya üst düzeyde subaylar gibi kültür ve ekonomik düzeyde subaylar gibi kültür ve ekonomik düzeyi yüksek kimselere ait olduğu tahmin edilmektedir. Buradaki çalışmalar 2000 yılı sonlarına, baraj suları gelene kadar sürmüştür (Ergeç, 2006:147).

3.5.1 Euphrates Villası ve Mousala İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur. Euphrates Villası'nın yemek odasının taban mozaïği olan panonun sadece sol tarafı sağlam olup, diğer bölümleri büyük ölçüde tahribata uğramış ve restore edilmiştir. Mozaikli alanın çevresini kırmızı renkte kalın bir çizgi sınırlamaktadır. Alanın ortasında ters T şeklinde biri yatay diğeri kare biçiminde üs üste figürlü iki pano yer almaktadır. Bu yerleşim, Roma sofraya geleneğine uygun olarak yerleştirilecek divanların yerine göre ayarlanmıştır. Figürlü panoların etrafındaki boşluklarda, içinde çeşitli geometrik düzenlemeler olan kare biçimli 7 adet pano yer almaktadır. Bunların dışında kalan alandaki zeminin tümü, tırtırlı çapraz paralel hatların oluşturduğu, içleri bezemeli mavi-kırmızı eşkenar dörtgenlerden meydana gelen sıvama motiflerle doldurulmuştur.

Mousalar (ilham perileri) isimli pano, misafirlere dönük olmak üzere yerleştirilmiştir. Dikdörtgen pano kalın bir kenar bandı ile çevrilmiş olup, bandın içinde kırmızı dalga motifleri arasında kıvrık dallı sürgün filizleri sıralanmaktadır. Panonun merkezinde, mitolojik kahramanlar olan düzenli, ölçülü, yaratıcı gücün ürünü ve simgesi olan , sanat ve bilimle insan yaşamını renklendirip, yücelten ilham perileri olan ve Mitolojik Tanrı Zeus'un Tanrıça Mnemosyne'den doğan dokuz kızı olan Mousalar 'dan üç tanesi resmedilmiştir. Ayrıca panoda soldan sağa Mitolojik kahraman olan Tarih

Perisi Kleio, Flüt Perisi Euterpe ve Gökbilimi Perisi Urania gösterilmiştir. Kleio, tarih yazarlarını esinleyen peridir. Unutulmaması gereken tarihi olayları dile getirdiği için, tarih alanı ona ayrılmıştır. Kleio hafifçe sağa dönük olarak, bu kaidenin üzerinde oturmaktadır. Kollarını açıkta bırakan bol dökümlü gri-yeşil khiton giymiştir. Gövdesinin üstünden sıyrılan sarı himation bacaklarının üstüne yığılmıştır. Her ik kolunda da pazubent taşmakta, ileri uzattığı bilezikli sağ elinde bir defter tutmaktadır. Yapraklar, çiçekler ve tokalarla taçlandırılmış başından saç bukleleri, her iki omzuna dökülmektedir. Flüt Perisi Euterpe, Kleio'nun yanı başında ayakta durmaktadır. Euterpe flüt çalar ve flüt çalmasını öğretir. Flütü ile şenliklere, bayramlara ve Dionysos'un şenlik alaylarına katılır, bulunduğu yere neşe getirir. Burada elinde tıkaçlı bir flüt tutmaktadır. Bu türlü flütlerin, yeri değiştirilen tıkaçlarla ses alanı da değişken olabilmektedir. Gövdesi cepheden gösterilmiş olup, başını hafifçe Kleio'ya çevrilmiş, ona bakmaktadır. Başını yapraklar, çiçekler ve tokalarla taçlandırılmıştır. Yeşil-mavi giysinin beli, eteği, bilek ve kolu altın bantlıdır. Sol omzundan tutturulan pelerini kıvrımlar halinde aşağı sarkmaktadır. Figürlerde açık mavi-yeşil ve sarı renkte cam tesseralar kullanılmıştır. Sağda elini yukarı kaldırmış, sol elinde sopa tutan Gökbilim Perisi Urania, ayakta durmaktadır. Yanında Herakles(Herkül)'ün topuzu vardır. Bu panonun sağ tarafı tahrip olmuştur. Panonun ortasında iki figürün sadece çok küçük bir bölümü yangından korunabilmiştir. Bu panoda muhtemelen dokuz Mousa 'nın hepsi de resmedilmiştir (Ergeç, 2006:148), (Bkz. Resim 3.5.1, s.40). Mozaik taban M.S.II.yüzyıl sonu ile M.S.III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.5.1: Zeugma Euphrates Villası ve Mousalar İsimli Mozaïği.

Kaynak: Kutalmış Görkay, Zeugma, s: 122-123.

3.5.2 Euphrates Villası Euphrates ve Nehir Tanrıları İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılı başında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur. Euphrates Villası'nın impliviumundaki sığ havuzunun taban mozaïğidir. İnce uzun sekizgen panonun her iki ucunda, eşkenar dörtgenlerin içinde daireler kareler, üçgenler gibi içiçe düzenlenmiş çeşitli geomertik motifler vardır (Ergeç, 2006:156). Ana pano üç bölüme ayrılmıştır. Orta panodaki figür büyük olup düz bakmaktadır. Her iki yanında yer alan figürler daha küçük boyutta olup, sağ ve sol kenarlara bakmaktadır.

Kenarı siyah çizgili olan bu panolar, kırmızı renkli basamaklı üçgen motifler arasında, dörtlü saç örgü bandı ile çevrenmekte böylelikle birbirinden ayrılmaktadır. Ortadaki dikdörtgen pano içinde, mitolojik karakter olan nehir tanrısı Euphrates yer almaktadır. Euphrates kısa bir divanda oturarak arkasına yaslanmış vaziyettedir. Kabarık saçlarına ince dallardan bir taç takmış olup, sakallıdır. Gövdesinden ayrılan giysisi belden aşağısına yığılmıştır. Kumaş tomarının sardığı dirseği ile yaslandığı altın renkli bir testiden su, mavi renkte cam mozaik parçalarıyla yapılmıştır. Testiden akan bu su, Fırat Nehri'ni simgelemektedir. Su ile buluşan topraktan çeşitli bitkiler fışkırmaktadır. Çıplak, ayaklarının yanında geniş yapraklı bir ağaç yer almaktadır (Ergeç,2006:156), (Bkz.Resim 3.5.2).

Sol elinde bir dal tutar. Gövdesinin üstü çıplak, ayak ucunda bir ağaç bulunmaktadır. Bu mozaik Belkıs/ Zeugma Mezarlık üstü mevkinde 2000 yılında kurtarma kazısında Roma villasının havuzlu koridorunda birlikte gün ışığına çıkarılmıştır. Bu koridorda iki sıf havuz yer alır.

(http://www.zeugmaweb.com/zeugma/oyku_/20.01.2017).

Mozaik taban M.S.II yüzyıl sonlarıyla M.S.III yüzyılın başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.5.2: Zeugma Euphrates Villası ve Nehir Tanrıları İsimli Mozaïği.

Kaynak: Rıfat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s: 158-159.

3.5.3 Euphrates Villası Dionysos ve Ariadne'nin Balayı İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur. Euphrates Villası'nın oturma odasının taban mozaïğidir. Mozaïğin bulunduğu oda 3.85 x 5.10 m. olup, resimli pano 1.05 x 1.20 m. boyutlarındadır. Yangından dolayı mozaik yer yer tahribata uğramış olup, restore edilerek sağlamlaştırılmıştır. Zemin mozaïğinin tamamı, kalın çizgilerle belirtilmiş içiçe iki pano halindedir. İki pano arasındaki boşluk serpme üçgen motifleriyle doldurulmuştur. İçteki pano çapraz paralel çizgilerin oluşturduğu eşkenar dörtgenlerle bezelidir. Bu alanın güney (sol üst) köşesinde, resimli panoların hep ortada bulunduğu diğer odaların aksine, basamaklı üçgen dizilerinin arasında üç boyutlu zikzak şeridinin çevrelediği figürlü bir pano yer almaktadır. Bu panoda, kıvrık dallarla bezeli yeşil üçgen alınlıklı, iki sütunlu bir yapı içinde Mitolojik Tanrı Dionysos ve eşi Ariadne yan yana tasvir edilmişlerdir. Dionysos hafifçe sola dönük, sol dirseğini yasladığı yüksek bir yerde oturmuştur. Sol bacağı ve gövdesinin üstünü açıkta bırakan kahverengi pelerini sol omzunu ve sol kolunu örterek bileğinden aşağı dökülmüştür. Elindeki thyrsosu (Ucunda çam kozalağı takılı bir sarmaşık) sol omzuna yaslamıştır. Çiçek ve yapraklardan bir çelenk başını süslemektedir. Ayaklarında Roma tarzı yüksek konçlu sandaletler vardır. Dionysos'un sağında Ariadne oturmakta olup, vücudunun belden yukarısı tahribattan dolayı eksiktir. Ariadne 'nin sarı himationu vücudunu ayakkabılarına kadar örtmektedir. Üçgen alınlıkta yeşil, Dionysos'un giysisinde turuncu cam tesseralar (mozaik parçaları) kullanılmıştır. Göz kamaştıran hediyelerin parıltısında ve katıksız şarabın keyfinde yapılan bir düğün sonrası, Üzüm ve şarap Tanrısı Dionysos ile Ariadne balaylarını geçirdikleri Olympos'taki (mitolojide tüm tanrıların, üzerinde yaşadıkları varsayılan en yüksek dağ) saraylarında resmedilmiştir (Ergeç, 2006:166), (Bkz Resim3, 5, 3, s.43).

Mitoloji 'de Şarap ve Doğa Tanrısı Dionysos ile Ariadne'nin düğününü tasvir eden bu mozaik çeşitli yayınlarda ayrıntılı bir biçimde tanıtılmıştır. 15 Haziran 1998 tarihinde, Zeugma'da bulunduğu alanda sergilendiği sırada önemli bir bölümü ne yazık ki sökülerek çalınan bu mozaïğin soldan ikinci figürü, tasvir şekli ile dikkatimizi çekmekteydi. Sağ kolunu başına dayamış olarak, düşünceli bir ifadeyle ve sol elinde bir meşaleyle tasvir edilen bu figür, mozaïği ortaya çıkaran Sn. RıfatERGEÇ'in kaleme aldığı bir makalede, "oturur durumda ve elinde meşale tutan bir menad" olarak tanımlamıştır. ERGEÇ'e göre bu figür, "Bu evlilikten hoşnut olmayan, Dionysos'u yitirmek üzere olmanın

huzursuzluğu ve hüznünü yaşayan bir sevgili durumundadır.” Daha yakın tarihli bir yayında ise aynı figür Nezih Başgelen- Rıfat Ergeç tarafından “Pompei’den Tanınan Dinlenen Aphrodite Pozisyonundaki Meşale Tutan Bir Nymph’e” olarak adlandırılmıştır. Bu figür bir menad veya Nympha değil, Düğün Tanrısı Hymenaios’tur, (Bkz Resim3, 5, 3),(http://www.zeugmaweb.com/zeugma/bzeugmah_40.htm/01.02.2017).

Mozaik taban M.S. II.yüzyıl soları ile M.S.III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.5.3: Zeugma Euphrates Villası Dionysos ve Ariadne 'nin Balayı İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.5.4 Euphrates Villası ve Gaia (Ge) İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından 2000 yılında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur. Euphrates Villası impliviumunun sığ kare havuzuna ait taban mozaïğidir. . Mozaik döşeme üç kısımdan meydana gelmektedir. Panonun en dış kenarlarında yer alan (sağve sol) bölüm içinde kesişen daireler bulunmaktadır.Daha sonra k are alan içine yerleştiren daireden dolayı köşelerde olan boşluklarda stilize bitki ve filiz desenleri yerleştirilmiştir. Dairenin içine, çerçeveleri ikili saç örgüsü ve farbala şeritleriyle süslü

çapraz şekilde birbirinin içine geçmiş iki kare yerleştirilmiştir. Arada kalan boş kısımlar mavi zemin üzerine sarı-beyaz pelta bezekleriyle doldurulmuştur. Bu geçmeli düzenlemeden dolayı ortaya çıkan sekizgen şekil, dalga motiflerinden oluşan bir bantla çerçevelenmiştir. Ortadaki boşlukta ise mitolojik kahraman olan Toprak Ana Gaia'nın büst şeklinde bir tasviri yer almaktadır. Gaia, başına çiçek ve başaklardan yapılmış bir taç takmaktadır. Koyu yeşil khitonu her iki omzunda birer tokayla tutturulmuştur. Sol omzunu, içinde meyveler olan "bereket boynuzu"na yaslamaktadır. Fırat Nehri Tanrısı mozağının bitişiğindeki sığ havuz tabanına resmedilen bu mozaik, Fırat Nehri'nin çevresine sunduğu bolluk ve bereketi temsil etmektedir. Yüzü antik dönemde onarım görmüştür. (Ergeç, Zeugma, 2006:172), (Bkz. Resim 3.5.4). Mozaik taban M.S. II. yüzyıl sonları ile M.S. III. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.5.4: Zeugma Euphrates Villası ve Gaia İsimli Mozağı.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.6. Europa Villası

Gaziantep Müzesi tarafından yapılan 2000 yılı kurtarma kazılarında bulunmuştur.

3.6.1 Europa Villası ve Europa'nın Kaçırılışı İsimli Mozaïği

Gaziantep Müzesi tarafından yapılan 2000 yılı kurtarma kazılarında bulunmuş olup, Europa Villası'nın taban mozaik panosu, kare ve dikdörtgenler içinde çok çeşitli geometrik bezemelerden oluşmuştur. Panoda yer alan zemin kompozisyonu karşılıklı basamaklı üçgenlerle çevrelenmiştir. Bu mozaikte Fenike Kralı Agenor'un kızı olan Europa'nın boğa kığına girmiş mitolojik kahraman olan tanrıların tanrısı Zeus tarafından kaçırılışı resmedilmiştir. Sahnede muhtemelen Europa'nın hikayesinin iki değişik biçimi birlikte gösterilmektedir. Boğa, yunus balığı ve kanatlı panter figürleri oldukça dinamik yapılmış olup, buna karşılık insan figürlerinde sükûnet hakimdir. (Ergeç, 2006:178), (Bkz Resim 3.6.1). Mozaik pano M.S.II.yüzyıl sonlarıyla M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir.

Resim 3.6.1: Zeugma Europa Villası ve Europa'nın Kaçırılışı İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

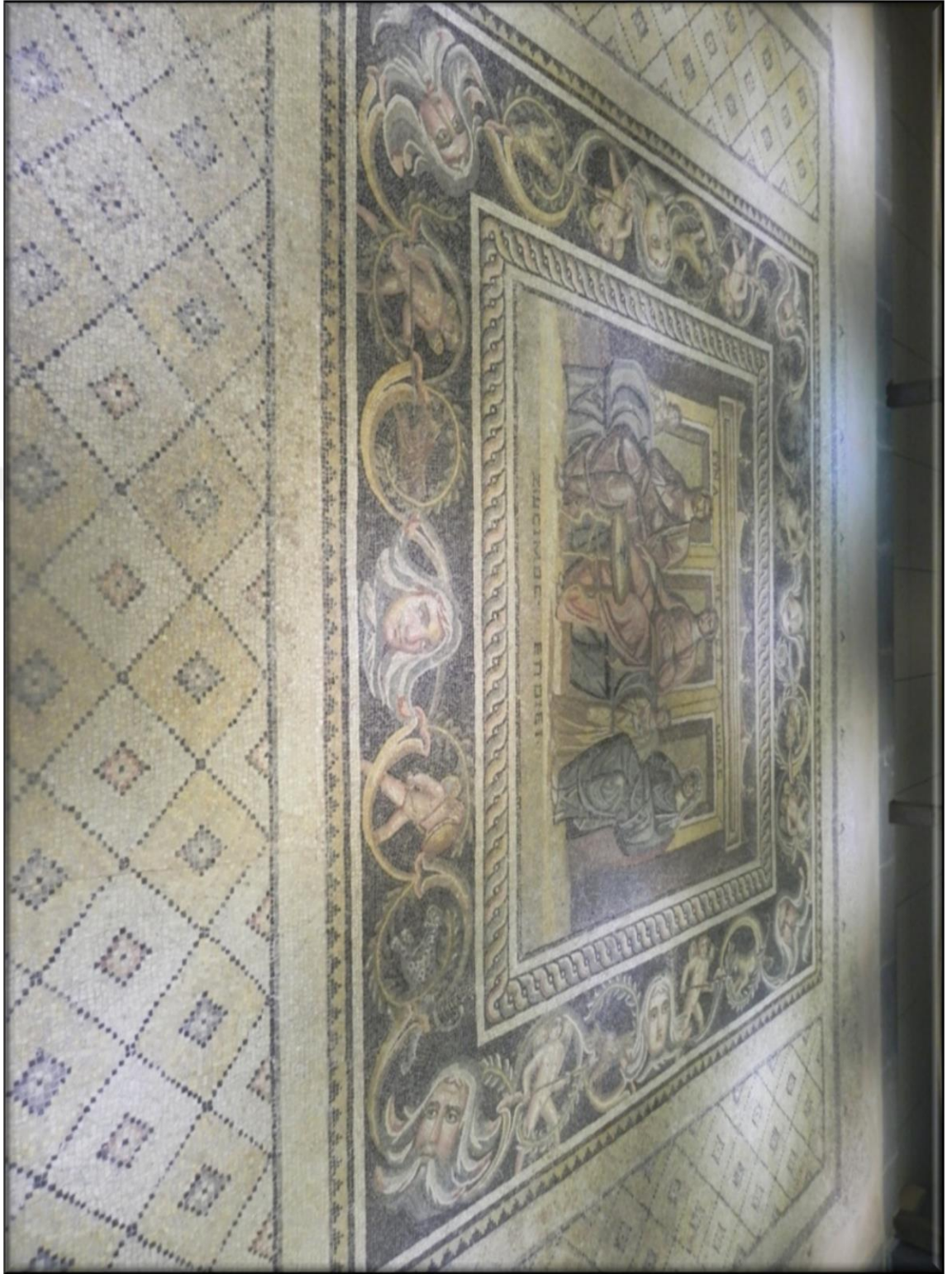

3.7. Zozimos Villası

Gaziantep Müzesi başkanlığında Nantes Üniversitesi'nden bir ekibin katılımıyla 2000 yılında yapılan kurtarma kazılarında bulunmuştur.

3.7.1. Zozimos Villası ve Kahvaltıdaki Kadınlar İsimli Mozaïği

Zozimos Villasının taban mozaik tabanındaki desen ve figürler odanın bir kenarına yaslanmıştır. Panonun en dışında serpiştirilmiş benekler ve daha sonraki alanda siyah kalın bir bant çevrelemektedir. Bu bantın iç kısmının sağ, sol ve alt bölümlerinde serpiştirilmiş sarı-beyaz eşkenar dörtgenlerin oluşturduğu kalın bir çerçeve sarmaktadır. Bunun iç bölgesinde ise basamaklı üçgen dizisinden oluşan bir alan ile çevrenmekte bu alanın iç kısmında ise figürler, kıvrık kenger yaprakları ve zambaklar arasında resmedilmiştir. Bu çerçevede figürlerde yeralan konular mitolojik kahraman olan Eros figürü mızrak kullanarak, panter, aslan, ayı ve domuz avladığı resmedilmiştir. Ayrıca çerçevenin köşeleri bıyıklı erkek maskları, ortaları kadın masklarıyla doldurulmuştur. Ortada yeralan figürlü panonun çevresi ise ikili saç örgü şeridi ile çevrenmiştir. Panoda, üç nişli ve akroterli (bina alınlıklarındaki çıkıntılı köşe süsleri) sahne binası önünde, kadın maskesi takan ve oturmuş vaziyette üç figür yer almaktadır. Bu Meander'in (M.Ö.342-290) günümüze kadar ulaşamayan mitolojik bir oyunun adıdır. Bu figürlerden arkasında iki hizmetçi kız ayakta durmaktadır. Başları örtülü olan kadınlar üzerlerine khiton ve himation, ayaklarına terlik giymişlerdir. Genç iki kadın gri-yeşil örtülü divanda oturmaktadır. Önlerinde, üstünde kylix (külliks) denilen içki kabı bulunan, keçi ayaklı küçük bir sehpa yer almaktadır. Üçüncü figür yaşlı bir kadındır. Hizmetçilerden biri yaşlı kadına kâse sunarken diğeri kapı girişinde hizmete hazır beklemektedir. Mozaik taban M.S.II .yüzyıl sonları ve M.S.III .yüzyılın başlarına tarihlenmektedir (Ergeç2002, s: 186), (Bkz.Resim 3.7.1, s.47).

Resim 3.7.1: Zeugma Zozimos Villası Ve Kahvaltıdaki Kadınlar İsimli Mozaïği.

Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.8 Giyoşlu Villa

Bu villa kurtarma kazılarında bulunamamış olup, baraj gölü oluştuktan sonra 2001 yılında, dalgaların yamaçları oyması sonucunda ele geçen bir mozaik dolayısıyla ortaya çıkmıştır. Ancak, mimari kazı yapmak mümkün olmadığından planı tam olarak elde edilememiştir. Birecik Baraj gölü sularının meydana çıkardığı taban mozaiği, 2001 yılında kaldırılarak Gaziantep Müzesi'ne taşınmıştır. Giyoşlu Villa'nın kuzey odasının taban mozaiğidir. Doğu köşesi (sağ üst) büyük ölçüde tahribata uğramıştır.

3.8.1 Giyoşlu Villa ve Geometrik Desenli Oda Tabanı

Giyoşlu Villa oda taban kompozisyon alanı kare biçimli olup asıl panonun üç kenarı içinde yer alan rozet ve eşkenar dörtgenler, dikdörtgen ve kare biçimli küçük bölümlerden meydana gelmiştir. Panonun ortasında yer alan dairesel kompozisyonun dış kısmındaki köşe boşlukları stilize bitkiler ve filizleri ile doldurulmuştur. Dairesel kompozisyonun iç kısmında ise basamaklı üçgenlerden oluşan bir kuşak ile çevrelenmiş olup, bu çerçevenin içinde ise altı adet disk motifi. Bu diskleri, ikili saç örgüsü ve farbalalı şeritler sıralı olarak çepeçevre sarmaktadır. Alanın göbeğinde ise dairesel bir rozet yer almaktadır. Bu türlü motiflerin oluşturduğu kompozisyona çark-ı felek düzeni de denilmektedir. Mozaik taban M.S.II.yüzyıl sonlarıyla M.S. III.yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. (Ergeç,2002:186) (Bkz.Resim 3.8.1).

Resim 3.8.1: Zeugma Giyoşlu Villa Ve Geometrik Oda Tabanı Mozaiği.

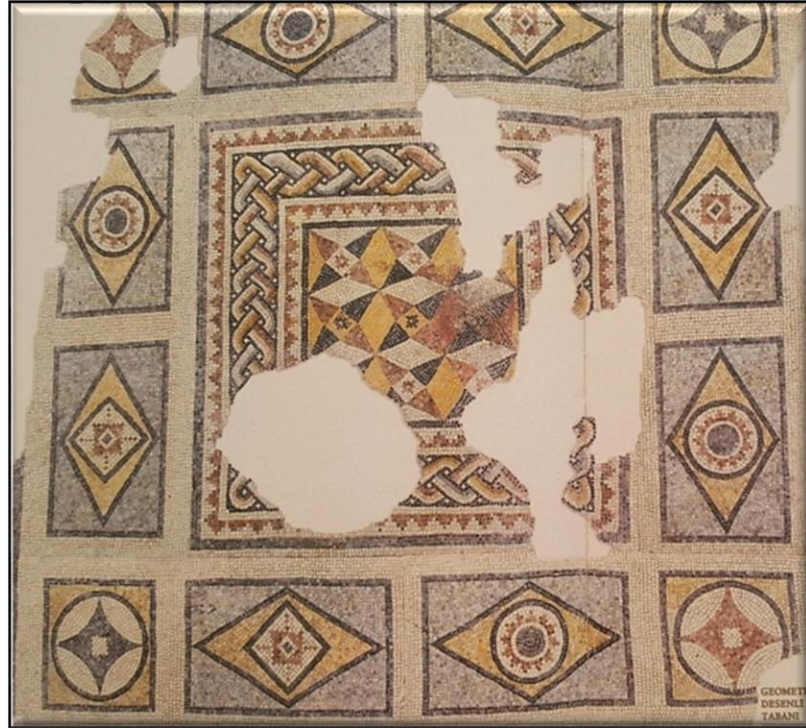
Kaynak: Necmiye Durmuş 2013.

3.9. Roma Hamamı İle Gymnasion Kompleksi

Zeugma Roma Hamamı ile Gymnasion Kompleksi, Gaziantep Müzesi tarafından 1996 yılında, Birecik Barajı gövde inşaatının başladığı yerde bulunmuş, arkeolojik kazısı ve belgelenmesi yapıldıktan sonra mozaikler müzeye taşınmıştır. Hamam yapısı ve gymnasion (okul - spor tesisi) ile muhtemelen bitişiğinde bulunan ordu kampı bir külliye oluşturmaktaydılar. Bu kalıntıların tamamı, baraj seddinin altında kalmıştır.

3.9.1. Roma Hamamının Geometrik İlıklık Tabanı Mozaïği

Roma Hamamı'nın ılıklik (tepidarium) bölümünün taban mozaïğidir. Orta kesimde büyükçe bir kısmı tahrip olmuştur. Mozaik taban, köşelerde kare yanlarda dikdörtgen geometrik desenlerden oluşan geniş bir bantla çerçevelemiştir. Kare panolarda ise iç içe eşkenar dörtgenler ve bunlar içinde merkezi diskli iç içe daireler yer almaktadır. Merkezi pano, basamaklı üçgen dizilerinin oluşturduğu şeritler arasında üçlü saç örgüsü motifleriyle çevrelenmiştir. Merkezde alternatif olarak siyah ve kırmızı dört kollu yıldızlardan oluşan geometrik bir pano yer alır. Beyaz zeminde, kahverengi ve siyah eşkenar dörtgen rozetleri bulunur. Yıldızların arasında sarı ve beyaz eşkenar dörtgenler vardır. M.S. III. Yüzyıla tarihlenmektedir (Ergeç, 2006: 56), (Bkz Resim3.9.1).

Resim 3.9.1: Zeugma Roma Hamamı Geometrik Desenli İlıklik Tabanı Detayı.

Kaynak: Rifat Ergeç, Belkıs-Zeugma Mozaikleri, s: 57.

3.9.2 Roma Hamamının Geometrik Desenli Oda Tabanı Mozaïği

Geometrik desenli Zeugmadaki Gymnasion ile Roma Hamam kompleksindeki mozaik pano, odanın tabanını oluşturmaktadır. Mozaik panoda basamaklı üçgen dizilerinin arasındaki dörtlü saç örgüsünden oluşan kenarları çerçeveseli kare pano, üç boyutlu dikdörtgen biçimli diş sıralarıyla bezelidir. Bu mozaik pano taban M.S III. yüzyıla tarihlenmektedir(Ergeç,2006:59),(Bkz Resim 3.9.2).

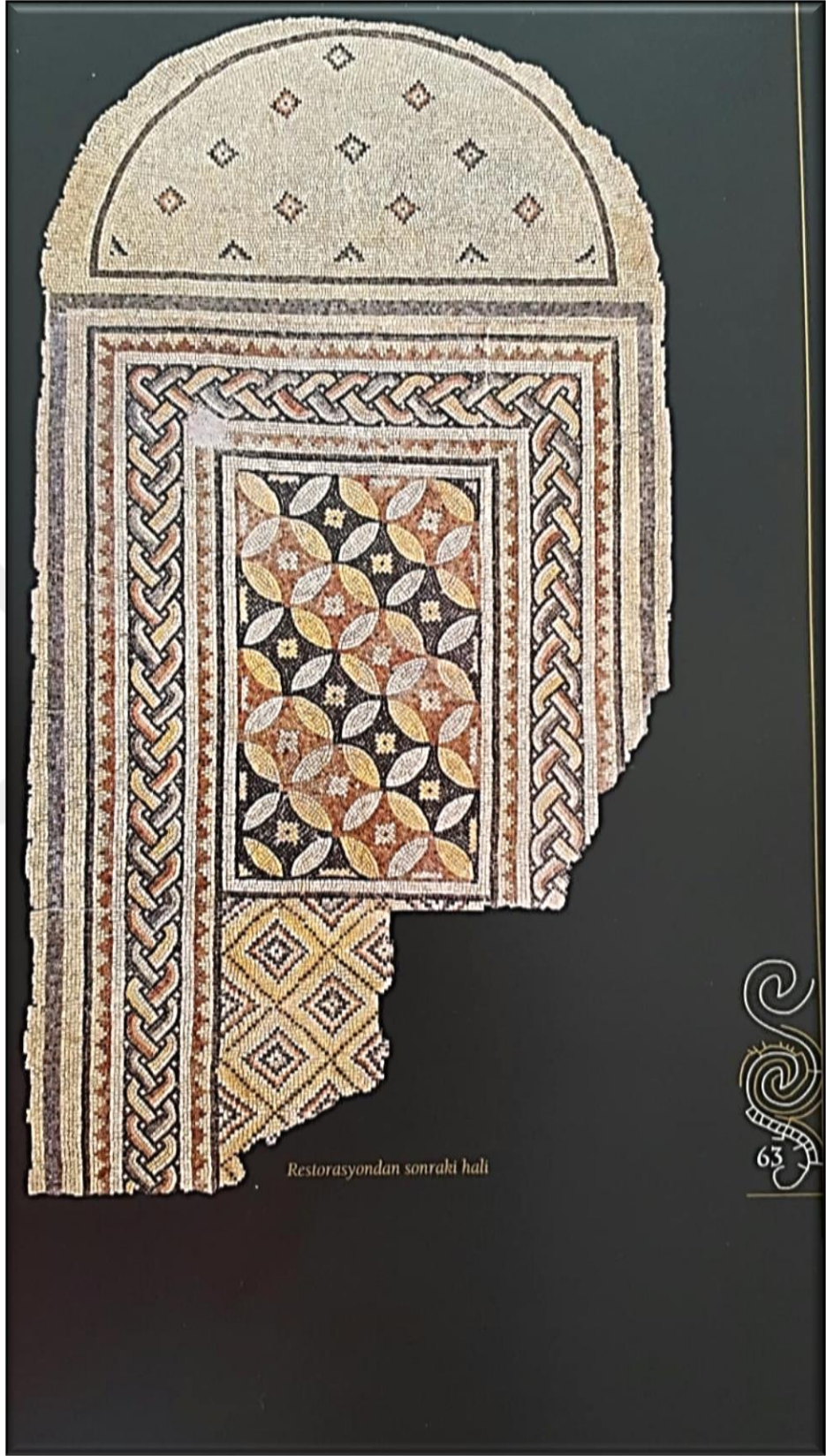

Resim 3.9.2: Zeugma Roma Hamamının Geometrik Desenli Ilıklık Taban Mozaïği.

Kaynak: Rifat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s:59.

3.9.3 Roma Hamamının Geometrik Desenli Apsisli Oda Tabanı Mozaïği

Zeugma Roma Gymnasion - Hamam oda tabanında apsis (bir kenarı kavisli mihrap gibi) desenli mozaik kullanılmıştır. Düz siyah çizgiyle çevrelenen apsisin beyaz zeminin, merkezi noktalı yarım ve tam eşkenar dörtgen biçiminde rozetler serpiştirilmiştir. Rozetlerin merkezleri ve kenarları siyahtır. İçleri yeşil-gri ve sarı-turuncu rengin tonlarıyla doldurulmuştur. Mozaik taban desen Apsisin doğusunda, birbirine zıt yerleştirilen basamaklı üçgen dizilerin arasındaki üçlü saç örgüsü motifleriyle çevrili dikdörtgen panolar yer almaktadır. İç kısımda ilk panoda içleri kavisli siyah- beyaz kareli kesişen daireler vardır. Dairelerin merkezinde, beyaz eşkenar dörtgen rozetler yer almaktadır. Kesişen yerler beyaz ve sarı renklidir. Bitişindeki diğer ikinci pano da ise siyah noktalı eşkenar dörtgenlerin oluşturduğu kafes deseniyle bezenmiştir. Bölümlerin merkezine iç içe eşkenar dörtgen bezekleri işlemiştir. Büyük kısmı tahribata uğrayan üçüncü panoda ise dörtlü pelta (yarım ay biçiminde oyulmuş elips şekilli Amazon kalkanı) bezeklerinin merkezine yerleştirilen Solomon düğümü (iç içe geçmiş elips halkalar) bezeği yer almaktadır. Kenar çizgileri siyah olup, pelta bezeğinde yeşil, zincirde sarı-turuncu renklerin tonları kullanılmıştır. Bu bezeklerin aralarında eşkenar dörtgen rozetler, siyah düz çerçevede ise asılı üçgen motifler vardır. Mozaik pano, M.S III. yüzyıla tarihlenmektedir (Ergeç,2006: 58),(Bkz.Resim 3.9.3, s.52).

Resim 3.9.3: Zeugma Roma Hamamı Geometrik Desenli Ilıklık Taban Mozaïği.

Kaynak: Rifat Ergeç, Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri, s: 63.

4. BÖLÜM : GÜNÜMÜZ TÜRK MOZAIK SANATÇILARI İLE TEKSTİL FİRMALARINA AİT MOZAIK DESEN TASARIMLARI

Günümüz Türk mozaik sanatçıları hem klasik uslubu hem de çağdaş teknikleri kullanarak özgün tasarımlar yapmaktadırlar. Türk mozaik sanatçıları arasında sayıları az olmakla beraber isimlerini dünyaya duyuran Türk sanatçıları da vardır. Bu sanatçılar arasında; Ayça Bumin, Süha Semerci, Meyçen Özenin 'i örnek verebiliriz.

Günümüz Türk Tekstil Firmalarının Mozaik Sanatında kullanılan desenleri yeniden yorumlayarak özgün tekstil ürünleri ürettikleri bilinmektedir. Özellikle ev tekstilinde kullanılan halı, yatak örtüsü, koltuk şalı ve giysilerde baskı ve dokuma deseni olarak sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu Firmalardan bazıları ise, Merinos Halı, Çahan Tekstil ve Ramens Mensucat'tır.

4.1 Türk Mozaik Sanatçı ve Eserleri

4.1.1 Ayça Bumin ve Eserleri

1979 yılında İstanbul'da doğdu. Saint Benoit Fransız Lisesi ve Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. Organizasyon ve prodüksiyon alanında iş tecrübesine sahip olan sanatçı mozaik sanatına hayranlığından dolayı bu alanda eğitim alarak çalışmaya başlamıştır. İstanbul'da Türk Kültürü Hizmet Vakfı bünyesinde cam ve mermer mozaik eğitimi alan sanatçı, İtalya Ravenna'da Scuola Arte Del Mosaico'da mermer ve smalti mozaik workshopları'na da katılmıştır. 2007 yılından günümüze kadar gelen süreçte sanatçı İstanbul'un çeşitli sanatevlerinde ve kendi mozaik atölyesinde mozaik kursları vermiştir. Mozaik eserleri çeşitli kişisel ve karma sergilerde yer almakta ayrıca sipariş üzerine kişiye özel mozaik tasarım ve uygulamaları yapmaktadır. AIMC (Uluslar arası Çağdaş Mozaikçiler Birliği) üyesidir (<http://www.aycabumin.com/10.01.2017>).

Sanatçıya ait mozaik tasarımlarım eserlerinden bazıları; Dragon (Ejderha) Adlı Eseri, Thedora Adlı Eseri, L'aquıla Balık Adlı Eserleridir.

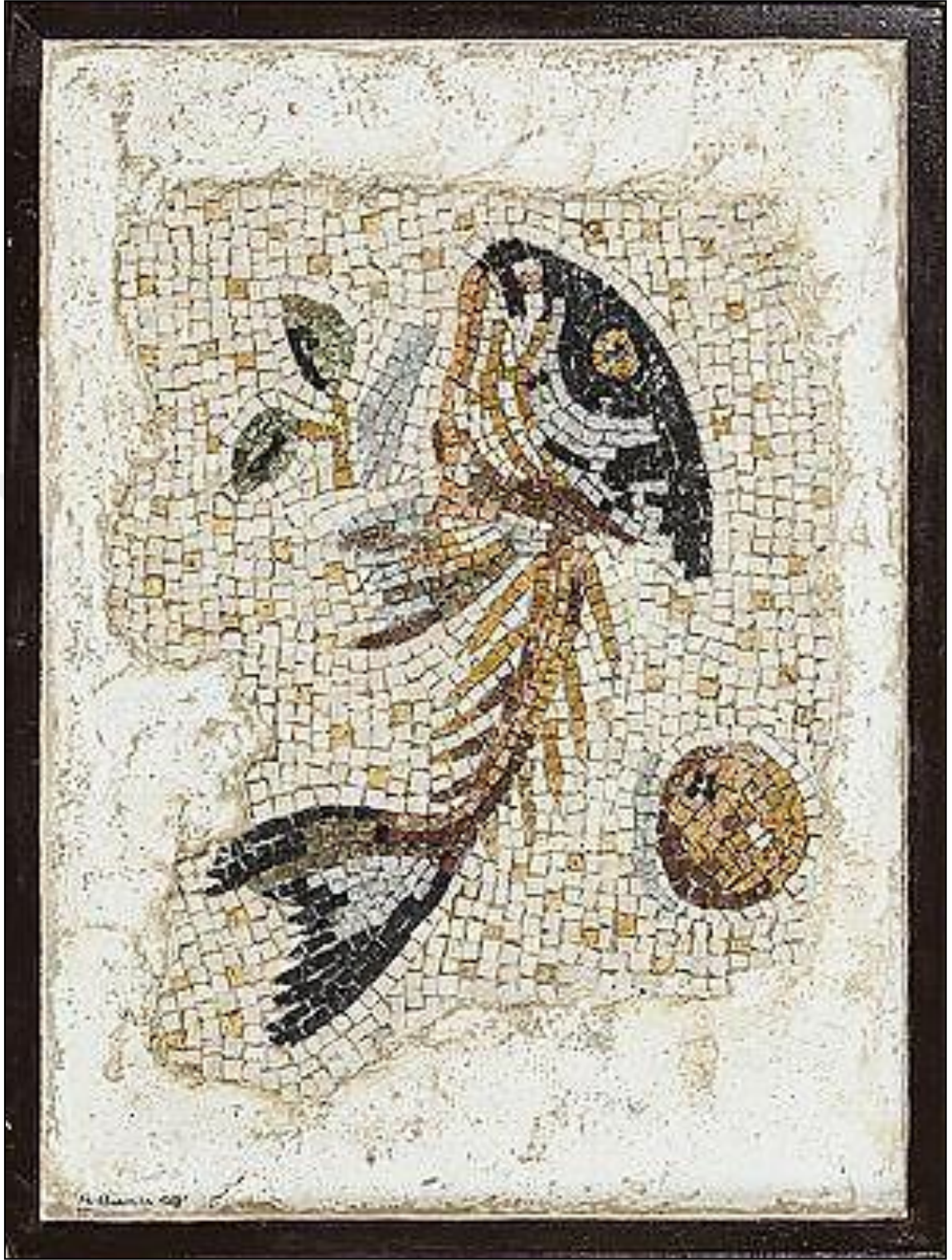
Resim 4.1.1: Ayça Bumin'in Dragon (Ejderha) Adlı Eseri.

Kaynak:<http://www.aycabumin.com/09.02.2017>.

Resim 4.1.2: Ayça Bumin 'in Thedora Adlı Eseri.

Kaynak: <http://www.aycabumin.com/09.02.2017>.

Resim 4.1.3: Ayça Bumin'in L'aquila Balık Adlı Eseri.

Kaynak: <http://www.aycabumin.com/09.02.2017>.

4.2.1 Süha Semerci ve Eserleri

1960 yılında Denizli-Çivril'de doğdu.1981 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi(Tatbiki Güzel Sanatlar) Dekoratif Resim Bölümüne birincilikle girdi.Öğrencilik döneminde kitap kapak resimleri, grafik çalışmaları ve Sait Halim Paşa Yalısı Restorasyonunda çalıştı.1985 Yılında okuldan mezun oldu, aynı yıl yaz döneminde Fransa ve İtalya'da bulunarak restorasyon çalışmalarına katılmıştır.1985 yılında atölyesini kuran sanatçı burada resim, vitray, mozaik çalışmalarının yanı sıra 1990 yılında ters trikromi baskılı ayna üreterek bu tekniğin patentini aldı.Bir süre reklam ve dekorasyon işleri yaptı.Resim tekniklerini iyi kullanan sanatçı tuval resmi ve mozaik üzerine çalışmalarına yoğunlaşmıştır.Sanatçının ulusal ve uluslararası birçok kişisel ve karma sergisinin yanısıra uluslararası sitelerden de davet aldığı bilinmektedir (www.suhasemerci.net/10.01.2017). Sanatçıya ait eserlerden bazı ise;

Resim 4.2.1: Süha Semerci 'nin 643 x 500 cm. Ebatında Mozaik Eseri.

Kaynak: <https://www.acikgazete.com/mozaik-sanats-sha-semerci-abdnin-onur-konuu/> (10.01.2017).

Resim 4.2.2: Süha Semerci'nin Göztepe Metro İstasyonundaki Mozaik Eseri.

Kaynak: <http://www.suhasemerci.net/>(10.01.2017).

Resim 4.2.3: Süha Semerci'nin Kartal Metrosundaki Mozaik Eseri.

Kaynak: <http://www.suhasemerci.net/>(10.01.2017).

4.3.1 Meyçem Özengin

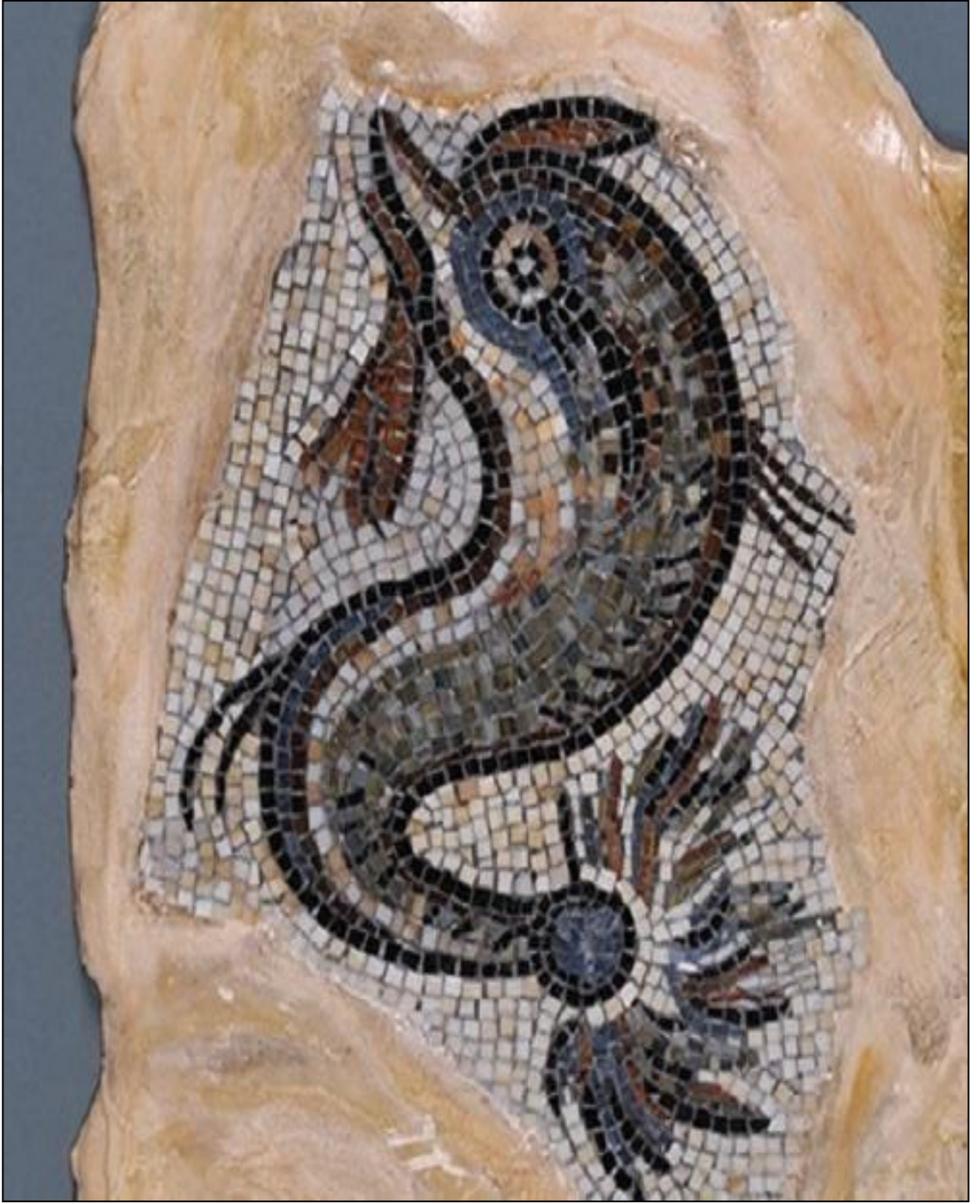
1982 yılında Bursa’da doğan Meyçem Özengin, 2007 yılında Trakya Üniversitesi Geleneksel Türk El Sanatları bölümünden mezun olmuştur. Stajını Ressam Mehmet Hakan Demirok’un atölyesinde yapan sanatçı, mozaik, cam işçiliği ve vitray alanında uzmanlaşmıştır.

2007-2015 yılları arasında İSMEK bünyesinde Mozaik Usta Öğretici olarak görev yapan Özengin, İstanbul Bahariye Mevlevihanesi’ndeki atölyesinde özel eğitim vermeye devam etmektedir. İstanbul; Bahariye Mevlevihanesi ve TBMM Dolmabahçe Sanat Galerisi ile Konya Karatay Çini Eserleri Müzesi’nde düzenlenen Yaşayan Mirasımız “Selçuklu Dönemi” Sergi Organizasyonlarında “Proje Danışmanı” olarak görev yapmış, ayrıca sanatçı olarak eserleriyle sergilere katılmıştır. “Kapılar” adlı eseri Üsküdar Belediye Başkanı Sn. Hilmi Türkmen tarafından Cumhurbaşkanımız Sn.Recep Tayyip Erdoğan’a hediye edilmiş olup, diğer eserleri; Bahariye Mevlevihanesi’ndeki Atölyesi’nde sergilenmektedir” (www.meycemezengin.com/10.01.2017).

Resim 4.3.1:2013 Yılı Meyçem Özengin'in Edep Ya Hu Adlı Eseri.

Kaynak: <http://www.meycemezengin.com/eserler.html>(10.01.2017)

Resim 4.3.2:2012 yılı Meyçem Özengin 'in Balık Adlı Eseri.

Kaynak:<http://www.meycemezengin.com/eserler.html>(10.01.2017).

Resim 4.3.3:2012 Yılı Meyçem Özenin'in Çiçek Adlı Eseri.

Kaynak: <http://www.meycemezenin.com/eserler.htm>(10.01.2017).

4.4 Günümüz Türk Tekstil Firmaları ve Tasarımları

4.4.1 Merinos Halı

Merinos Halı Gaziantep'te 1970 yılında Mehmet Erdemoğlu tarafından kurulmuştur.1983 yılında halı üretimine başlayan firma 1990 yılında anonim şirketi olarak çalışmalarına kurumsal biçimde devam etmiştir.1992 yılında kendi ipliğini üretmeye başlayan firma kısa zamanda halı sektöründe büyük üreticiler arasında yer almıştır.1998 yılında Merinos markası doğarak 2004 yılında mobilya sektörüne yatırım yapılmaya başlanmıştır.İzmir Totbalı'da bu sektöre yönelik fabrika kurulmuştur.2007 yılında ev tekstil sektörüne de atılan firma, Uşak'daki tesislerinde battaniye,halı kilim,nevresim takımı,havlu,bornoz gibi tüm ev tekstil ürünlerini yapmaya başlamıştır.Günümüzde de dünya tekstil firmaları arasında yer almaktadır (<http://merinoshalionline.com>, 20.02.2017). Merinos, farklı desenlerden tasarlanan halı ürünlerine yer vermektedir. Bu zengin desen çeşitliliğinin içinde sıkça kullandığı görülen mozaik desenli tasarımlar da vardır (Bkz.Resim 4.4.1).

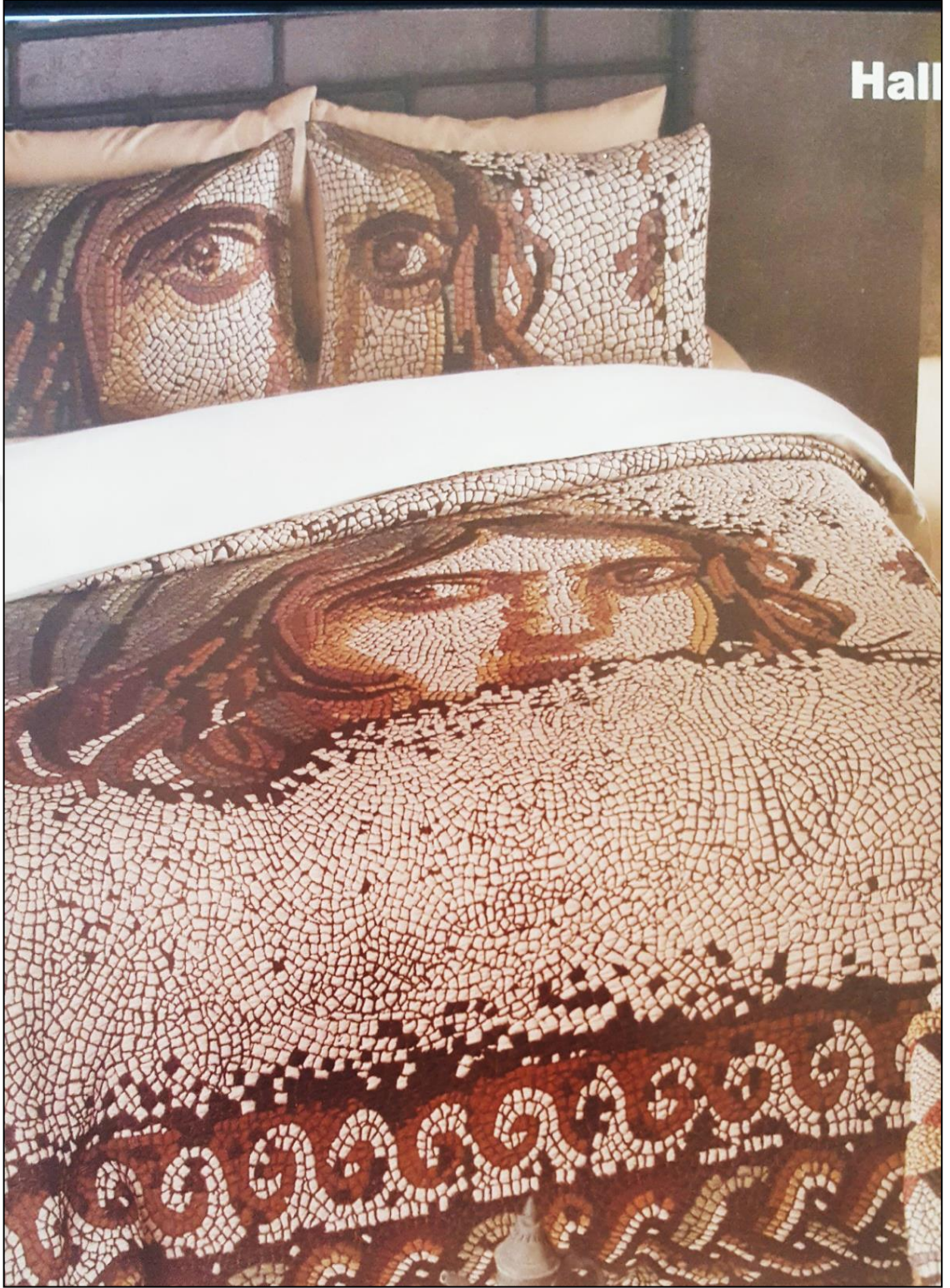
Resim 4.4.1: Merinos Halı 'nın Mozaik Dokulu Halı Deseni.

Kaynak: <http://turkiye.alkapida.com/Merinos-Zeugma-Hali-6502-80-%25-35-kasa-indirimi.html/>,(25.02.2017).

4.4.2 Çahan Tekstil

Çahan Tekstil A.Ş. Hüseyin Çahantimur tarafından tekstil dokuma malzemeleri ve makine yedek parçaları satışı yapmak üzere 1948 yılında Bursa'da kuruldu.1952 yılından 1974 yılına kadar elbiselik kumaş üretimi yapan firma,1974 yılından itibaren ismiyle ve kalitesiyle özdeşleşen goblen döşemelik kumaş üretiminde faaliyetini sürdürmüştür. 1990 yılında Dosab' ta inşa edilen yeni fabrika binasına taşınmış ve daha modern şartlarda üretimine devam etmiştir. 1997 yılında "iplik boya", 2003 yılında "kumaş boya", tesislerini devreye alan firma, 2013 yılında "Dijital Baskı" tesisini hizmete açmıştır.Çahan Tekstil 400 ün üzerinde çalışanıyla 40.000 m entegre tesislerindeki faaliyetlerini günümüze kadar sürdürerek, gelecek nesillere sağlıklı,yaşanabilir bir doğa bırakma amacıyla enerji ve doğal kaynakları verimli bir şekilde kullanarak endüstriyel faaliyetlerini sürdürmektedir, <http://cahan.com.tr>, (20.02.2017).

Çağan tekstil farklı desenlerden tasarlanmış ürünlere yer vermektedir. Bu zengin desen çeşitliliğinin içinde sıkça kullandığı görülen mozaik desenli baskı tasarımlar da vardır (Bkz.Resim 4.4.2, s.64).

Resim 4.4.2:Çahan Tekstil Mozaik Dokulu Nevresim Takımı .

Kaynak : Evteks 2016 Fuarı Çahan Tekstil Standı Gönül Durmuş Arşivi.

4.4.3.Ramens Mensucat

Ramens Mensucat İsmail Bora tarafından kurulmuştur.Uzun yıllardır tekstil sektöründe yer alan firma, Ev tekstili sektöründe faaliyet göstermektedir. Ürettiği ürünler arasında dokuma ve baskı olarak yatak örtüsü,banyo paspası,halı bulunmaktadır. Firma yurt içi ve yurt dışında olmak üzere birçok fuarlara katılmakla birlikte ürünleri yine hem yurt içi ve yurt dışında birçok yere satılmaktadır (<http://ramens.com.tr/iletisim/20.02.017>).Ramens mensucatin farklı desenlerden tasarlanan tekstil ürünleri vardır. Bu zengin desen çeşitliliğinin içinde sıkça kullandığı görülen mozaik desenli tasarımlara sıklıkla yer vermiştir (Bkz.Resim 4.4.3).

Resim 4.4.3: Ramens Tekstil Fabrikası Mozaik Desenli Halı.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi 2017.

5. BÖLÜM : MOZAIK DESENİNİN GÜNÜMÜZ BAZI EV TEKSTİL ÜRÜNLERİNE UYARLANMASINDAKİ TASARIM VE TEKNİK SÜREÇ

Mozaik Sanatı geçmişten, günümüz olan XXI. yüzyıl kadar geçen sürede farklı alanların dekorasyonunda kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde de giysi ve ev tekstil ürünlerinde bu sanatta kullanılan desenlere sıkça başvurulduğu görülmektedir. Bu ürünlerde kullanılan desenler ya dokuma yada baskı tekniği ile oluşturulmuştur.

Yapmış olduğumuz tez araştırma konumuz olan Belkıs Zeugma Mozaiklerinden esinlenerek danışmanım eşliğinde 5 adet özgün mozaik desen tasarımlarımı oluşturdum. Bu bölümde; yapmış olduğum tasarımları, jakarlı dokuma bilgisayar ortamına aktarımı, ayrıntılı olarak incelenerek, görsel verilerle sunulması hedeflenmiştir. Ayrıca tasarımlardaki desenlerin hazırlanmasından, teknik çözümlerine ve uygulama yöntemlerine kadar ayrı ayrı incelenerek, malzeme, renk gibi özellikler farklı bilgi formlarında gösterilerek, son işleme kadar uygulanan tüm işlem basamakları tek tek açıklanması istenmektedir. Bu ürünlerin ayrıca 3 tanesi dokutularak, jakarlı dokunmuş görselleri sunulacaktır.

5. Bölümde mozaik desenlerinden etkilenecek oluşturulan özgün 5 adet tasarımımı ayrı ayrı incelenerek yer alacaktır. Bu özgün desenlerin jakarlı dokuma tasarımına uyarlarken yapmış olduğumuz, işlem basamakları birbiri ile aynıdır. Bu nedenden dolayı her desen tasarımında tekrara düşmemek adına, jakarlı doku tasarım işlem basamağı sadece **5.1 Desen-1** başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecek diğer **5.2 Desen-2, 5.3 Desen-3, 5.4 Desen-4** ve **5.5 Desen-5** başlıklarının altında anlatılmayacaktır. Ancak her desenin tasarım görseli, bilgi formu ile teknik bilgileri, kendi başlıklarının altında ayrı ayrı incelenmesi uygun görülmüştür.

5.1. Desen-1

Desen- 1’de yeralan tasarım özel bir jakarlı desen programında yapıldıktan sonra jakar makinelerinde dokunmak üzere örgülendirilir. Örgülendirme aşamasından hemen önce desenin yapılacağı (panço, koltuk şalı, halı v.s) kalite için teknik alt yapı oluşturulur. Çözgü sıklığı, atkı sıklığı hesaplanır. Daha sonra kullanılacak olan ipliklerin cinsi ve numrası belirlenir. Örneğin Desen- 1’deki tasarım, Panço kalitesine uyarlanmıştır. Çözgü (Dokumada makinada dikey olarak yanyana gelen ipliklere verilen addır) olarak 35/2 akrilik atkı (Dokumada makinada yatay olarak kullanılan ipliklere verilen addır) olarak da yine 35/2 akrilik iplik kullanılmıştır. Kullanılan çözgü sıklığı (Çözgü ipliklerinin 1 cm deki sayısı) ve atkı sıklığı (atkı ipliklerinin 1 cm deki sayısı) ile ilgili bilgiler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Tüm bu aşamalardan sonra desende kullanılan renklere atkı ve çözgü ipliklerinin hareketlerine göre o rengi en iyi verecek örgüler saptanmıştır. Teknik çözümlemede ise kırmızı renk çözgüyü, beyaz renk ise atkıyı temsil eder. Desenin hangi renginde hangi ipliği ne kadar görünmesini isteniyorsa o şekilde olacak görünecek biçimde çözgü ve atkı iplikleri birbirine bağlanır. Böylece makinede dokunmaya hazır hale gelen desen için, iplik renk seçimi yapılır. Daha sonra istenilen renkerde iplikler makinada denir.

Ortaya çıkan kumaş apreya (sıcak buharla yumaşıtılma işlemi) oradan da tüylendirmek üzere şardon (Tüylendirme makinesi) makinesine sokulur (Bkz.Resim 5.1.1).

Resim 5.1.1: Apre Makinesi Resmi.

Kaynak: <https://tekstilsayfasi.blogspot.com.tr/2013/01/apre-islemleri-tanimi.html/28.03.2017>.

Şardon, dokumada kullanılan ipliği tüylendirmek amaçlı yapılan işlemin adıdır. Şardon makinasında çıkan kumaşlar kullanılmak üzere mağazalara gönderilir (Bkz.Resim 5.1.2).

Resim 5.1.2: Şardon Makinesi

Kaynak: [http://www.has-group.com/tr/teknik-tekstil/cift-tambur-sardon-makinesi-rcm-d\(28.3.2017\).](http://www.has-group.com/tr/teknik-tekstil/cift-tambur-sardon-makinesi-rcm-d(28.3.2017).)

- **Desen- 1 Jakarlı Görünümü**

Resim 5.1.3: Desen- 1'in Jakarlı Görüntüsü.

Kaynak: Tasarımcı Gönül Durmuş, Descom Mensucat -2017.

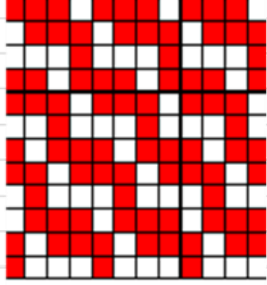

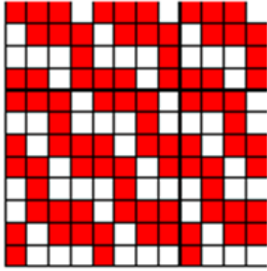
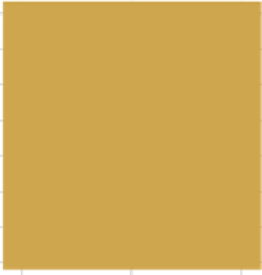
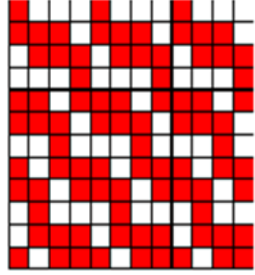
- Desen-1 Bilgi Formu

DESEN-1 BİLGİ FORMU							
				Firma	Descom		
				Desen No	Desen-1		
				Platin Savisi	1728		
				Makina Formatı	Jc5		
				Toplam Çözü	1728		
				Toplam Atkı	1928		
				Çözü Sıklığı	11		
				Atkı Sıklığı	9,5		
				Yuva Sirasi	1 .2. 3		
				DESEN RAPOR BOYU (Cm)SAÇAK DAHİL			
ÇÖZGÜ CİNSİ							
SIRA	İPLİK NO	CİNSİ	ÇÖZGÜ	TEL ADEDİ	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK		1728	SİYAH		
ATKI CİNSİ							
SIRA	İPLİK NO	CİNSİ	YER	TEL ADEDİ	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK	DESEN		SİYAH		
2	35/2	AKRİLİK	MOTİF		KAHVE		
3	35/2	AKRİLİK	MOTİF		SARI		
4							
5							
6							
7							
8							

Resim 5.1.4: Desen -1 in Bilgi Formu.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

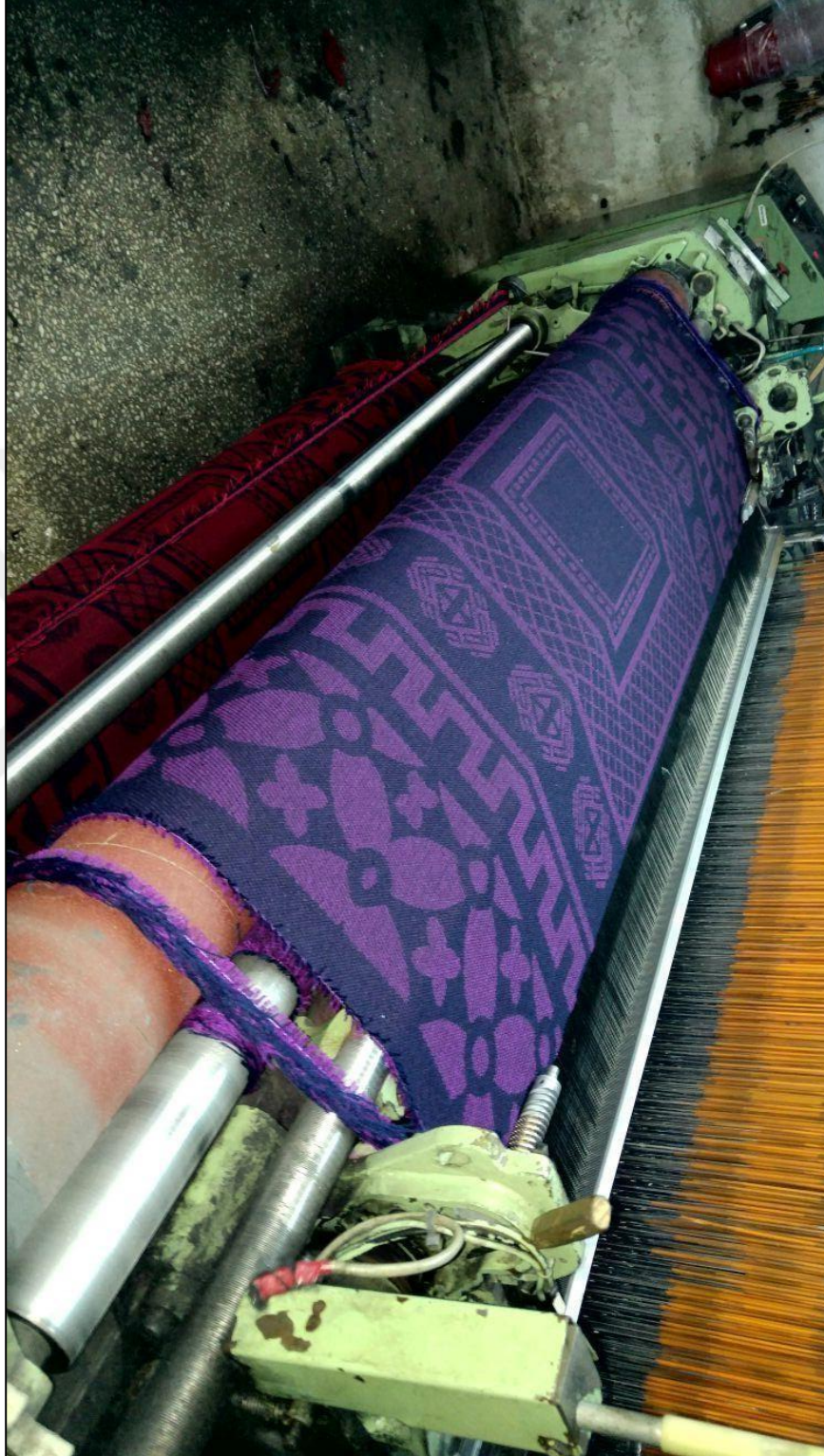
• Desen -1 Teknik Bilgiler

	
1.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
2.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
3.ATKII RENGİ	ÖRGÜSÜ

Resim 5.1.5: Desen -1'nin Renk ve Örgü Detayları.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

5.2. Desen -2 Jakar Görünümü

Resim 5.2.1: Desen- 2 ‘nin Jakarlı Görüntüsü.

Kaynak: Tasarımcı Gönül Durmuş, Descom Mensucat -2017

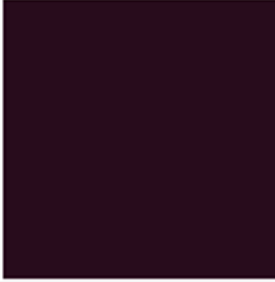
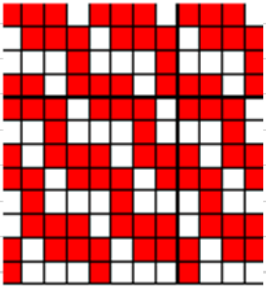

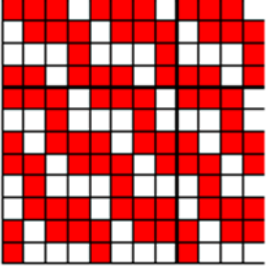

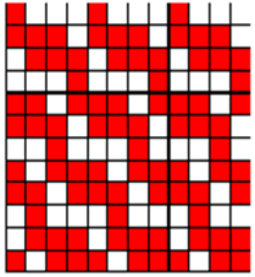
• Desen- 2 Bilgi Formu

DESEN-2 BİLGİ FORMU							
				Firma	Descom		
				Desen No	Desen-2		
				Platin Savisi	1728		
				Makina Formatı	Jc5		
				Toplam Çözü	1728		
				Toplam Atkı	1928		
				Çözü Sıklığı	11		
Atkı Sıklığı	9,5						
Yuva Sirasi	1.2.3						
DESEN RAPOR BOYU (Cm)SAÇAK DAHİL				202 CM			
ÇÖZGÜ CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	ÇÖZGÜ	TEL	RENK 1	RENK	
1	35/2	AKRİLİK		1728	SİYAH		
ATKI CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	YER	TEL	RENK 1	RENK	
1	35/2	AKRİLİK	DESE		SİYAH		
2	35/2	AKRİLİK	MOTİ		KAHVE		
3	35/2	AKRİLİK	MOTİ		SARI		
4							
5							
6							
7							
8							

Resim 5.2.2: Desen- 2'nin Bilgi Formu.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

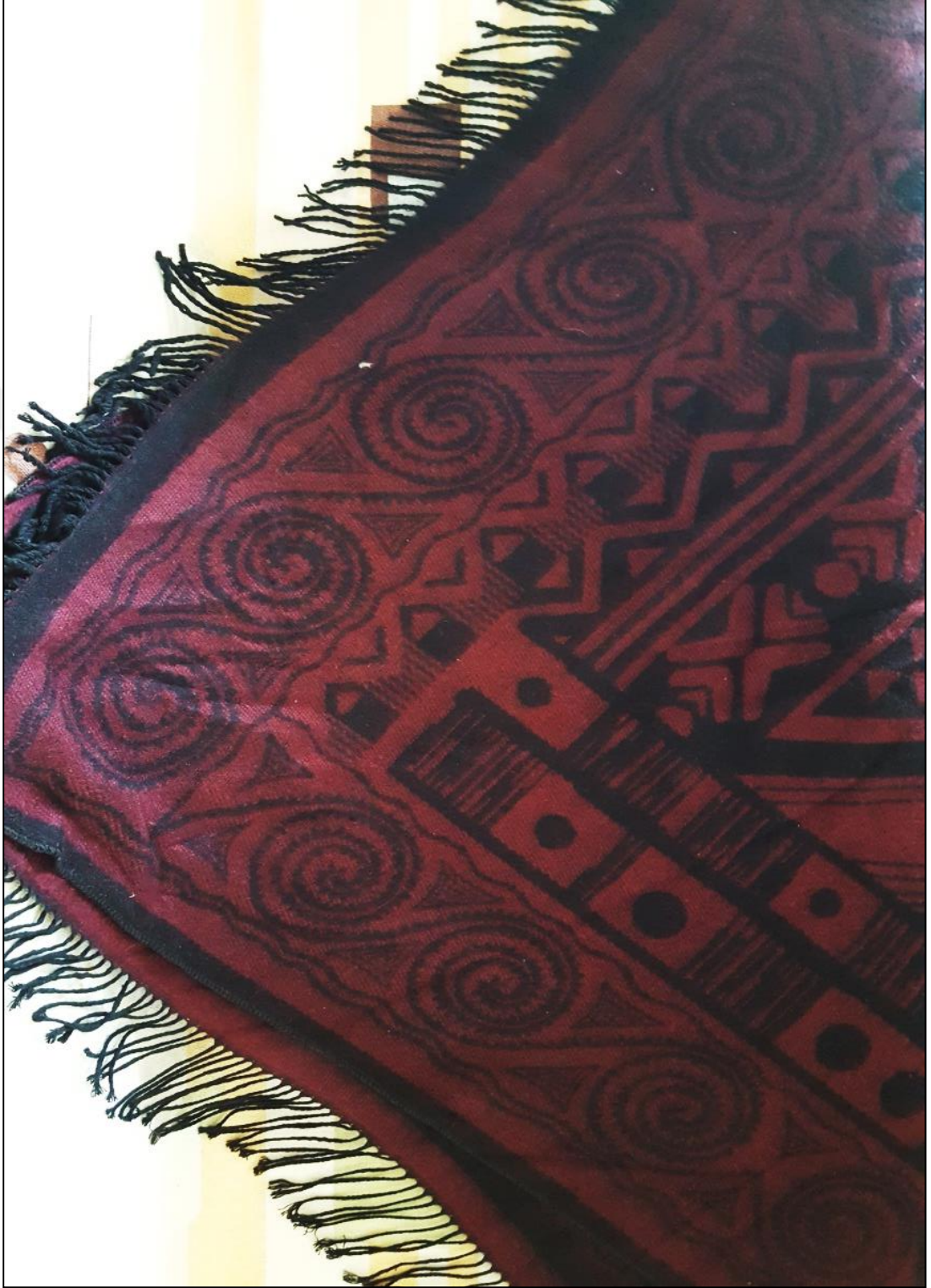
• Desen- 2 Teknik Bilgiler

	
1.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
2.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
3.ATKII RENGİ	ÖRGÜSÜ

Resim 5.2.3: Desen- 2'nin Renk ve Örgü Detayları.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi 2017.

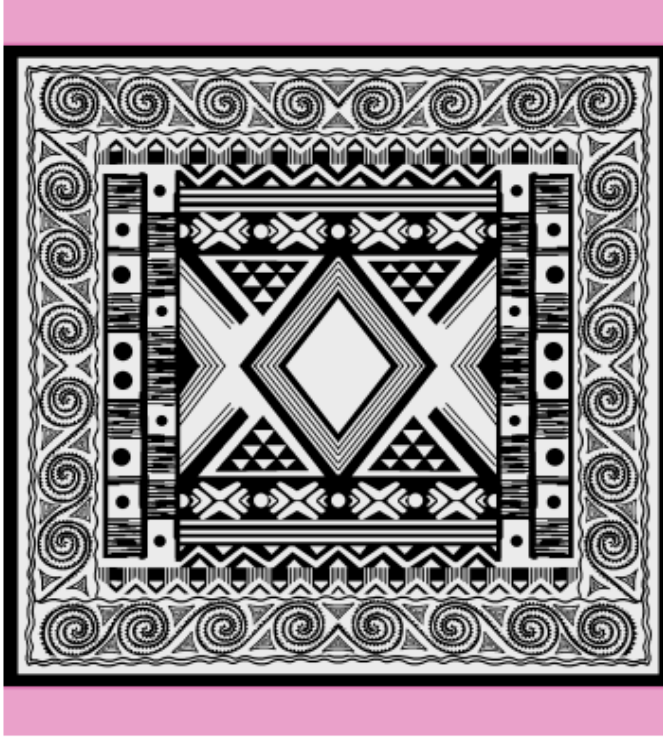
5.3 .Desen-3 Jakarlı Görüntüsü

Resim 5.3.1: Desen-3 'ün Jakarlı Görünümü.

Kaynak: Tasarımcı Gönül Durmuş, Descom Mensucat 2016

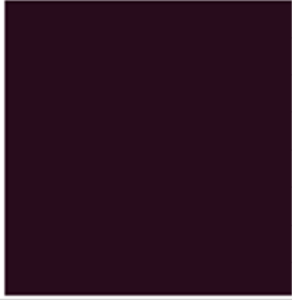
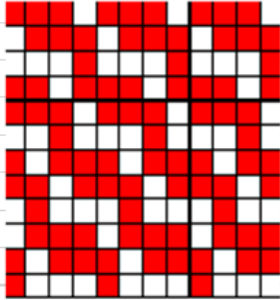

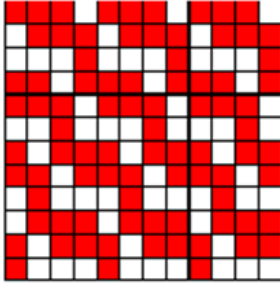

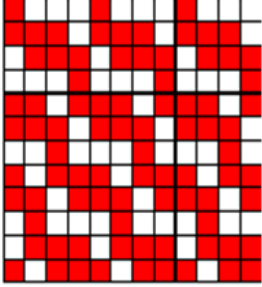
• Desen- 3 Bilgi Formu

DESEN-3 BİLGİ FORMU							
				Firma	Descom		
				Desen No	Desen-3		
				Platin Savisi	1728		
				Makina Formatı	Jc5		
				Toplam Çözü	1728		
				Toplam Atkı	1928		
				Çözü Sıklığı	11		
				Atkı Sıklığı	9,5		
				Yuva Sirasi	1.2.3		
				DESEN RAPOR BOYU (Cm)SAÇAK DAHİL			
ÇÖZGÜ CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	ÇÖZGÜ	TEL	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK		1728	SİYAH		
ATKI CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	YER	TEL	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK	DESE		SİYAH		
2	35/2	AKRİLİK	MOTİF		KAHVE		
3	35/2	AKRİLİK	MOTİF		SARI		
4							
5							
6							
7							
8							

Resim 5.3.2: Desen- 3 'nin Bilgi Formu.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

• Desen- 3 Teknik Bilgiler

	
1.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
2.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
3.ATKII RENGİ	ÖRGÜSÜ

Resim 5.3.3: Desen- 3'ün Renk ve Örgü Detay.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi -2017.

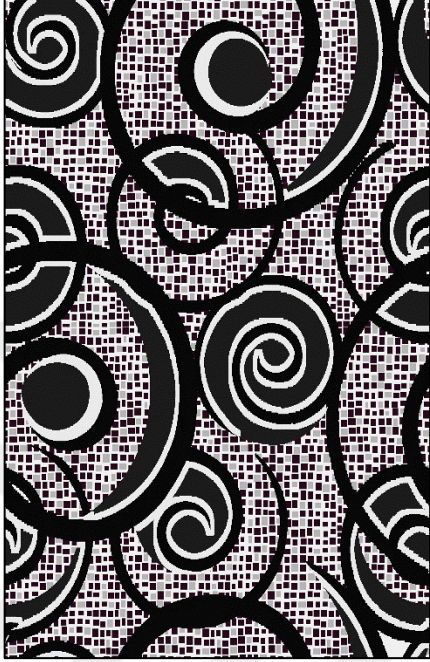
5.4. Desen- 4 Desenin Tasarım Görünümü

Resim 5.4.1: Gönül Durmuş'a Ait Mozaik Kumaş Desen Tasarımı.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

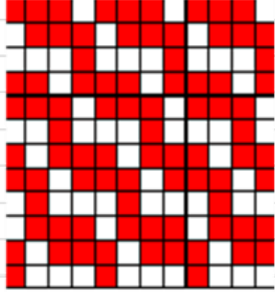
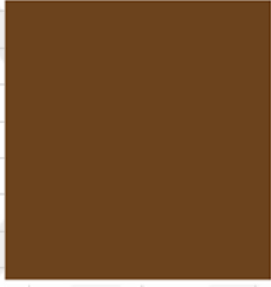
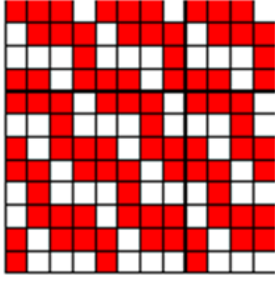

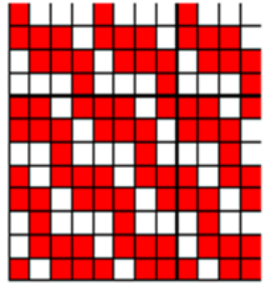
• .Desen -4 Bilgi Formu

DESEN-4 BİLGİ FORMU						
				Firma	Descom	
				Desen No	Desen-4	
				Platin Savisi	1728	
				Makina Formatı	Jc5	
				Toplam Çözü	1728	
				Toplam Atkı	1928	
				Çözü Sıklığı	11	
Atkı Sıklığı	9,5					
Yuva Sirasi	1 .2. 3					
DESEN RAPOR BOYU (Cm)SAÇAK DAHİL				202 CM		
ÇÖZGÜ CİNSİ						
SIR	İPLİK	CİNSİ	ÇÖZGÜ	TEL	RENK 1	RENK 2
1	35/2	AKRİLİK		1728	SİYAH	
ATKI CİNSİ						
SIR	İPLİK	CİNSİ	YER	TEL	RENK 1	RENK 2
1	35/2	AKRİLİK	DESE		SİYAH	
2	35/2	AKRİLİK	MOTİF		KAHVE	
3	35/2	AKRİLİK	MOTİF		SARI	
4						
5						
6						
7						
8						

Resim 5.4.2: Desen-4'ün Bilgi Formu.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen arşivi 2017.

• Desen-4 Teknik Bilgiler

	
1.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
2.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
3.ATKII RENGİ	ÖRGÜSÜ

Resim 5.4.3: Desen-4'ün Teknik Bilgileri.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi 2017.

5.5. Desen- 5 Desenin Tasarım Görünümü

Resim 5.5.1: Gönül Durmuş'an Ait Mozaik Kumaş Desen Tasarımı.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi- 2017.

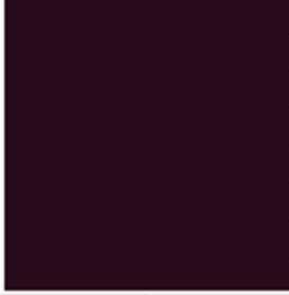
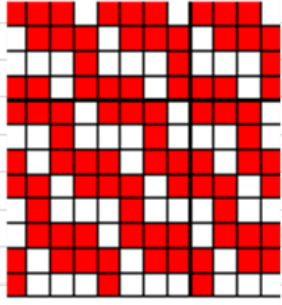

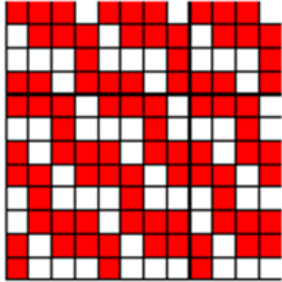

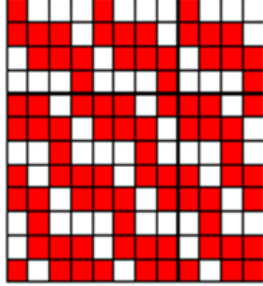
5.5.Desen-5 Bilgi Formu

DESEN-5 BİLGİ FORMU							
				Firma	Descom		
				Desen No	Desen-5		
				Platin Savisi	1728		
				Makina Formatı	Jc5		
				Toplam Çözü	1728		
				Toplam Atkı	1928		
				Çözü Sıklığı	11		
Atkı Sıklığı	9,5						
Yuva Sirasi	1 .2. 3						
DESEN RAPOR BOYU (Cm)SAÇAK DAHİL				202 CM			
ÇÖZGÜ CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	ÇÖZGÜ	TEL	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK		1728	SİYAH		
ATKI CİNSİ							
SIR	İPLİK	CİNSİ	YER	TEL	RENK 1	RENK 2	
1	35/2	AKRİLİK	DESE		SİYAH		
2	35/2	AKRİLİK	MOTİF		KAHVE		
3	35/2	AKRİLİK	MOTİF		SARI		
4							
5							
6							
7							
8							

Resim 5.5.2: Desen-5'in Bilgi Formu.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi 2017.

• Desen-5 Teknik Bilgiler

	
1.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
2.ATKI RENGİ	ÖRGÜSÜ
	
3.ATKII RENGİ	ÖRGÜSÜ

Resim 5.5.3: Desen-5'in Teknik Bilgileri.

Kaynak: Gönül Durmuş Desen Arşivi 2017.

SONUÇ

MS. II. ve III. yüzyıl Belkıs Zeugma Antik kenti, Türkiye 'nin Gaziantep ili, Nizip İlçesindeki, Belkıs Köyü sınırları içerisinde Fırat Nehri'nin kıyısında yer alır. Büyük bir araziye kurulu olan Belkıs/Zeugma Antik Kenti, Fırat'ın geçilebilir en sığ yerindeki konumu ve kalabalık nüfusu ile döneminin en büyük şehirlerindedir.

Belkis Zeugmada Antik kentinde 8 adet villa bulunmuştur.Bunlar;

- Dionysos (Ergeç) Villası,
- Mainad Villası,
- Okeanos Villası,
- Poseidon Villası,
- Euphrates Villası,
- Europa Villası,
- Zozimos Villası,

Giyoşlu Villa ile ayrıca burada birde Roma Hamamı ile Gymnasion Kompleksi yer almaktadır.Zeugmada yer alan 8 adet villanın tabanındaki mozaikler, mozaik sanat tarihi açısından önemli örneklerdir. Bu mozaiklerin uygulanış tekniği bakımından da Dünyanın en zengin örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Zeugma Mozaiklerde kullanılan renkli taşlar ise Fırat nehrinden çıkarıldığı düşünülmektedir. Mozaiklerde resmedilen hikayeler genelde geometrik desenlerle çerçevelenmiş mitolajik kahramanlar, hayvanlardır.

Mozaik sanatının tarihi geçmişi göz önüne alındığında bu sanatla ilgili çok az sayıda yerli ve ya yabancı kaynağa ulaşılabilmektedir. Tez konum üzerine inceleme ve araştırmalarımız sırasında, kısıtlı sayıda yayınların olduğu tespit edilmiştir. Ancak birçok kütüphanedeki yayınlar taranarak ve yayınevi araştırmalarıyla yerli ve yabancı bazı kaynağa sınırlı sayıda ulaşılmış ve güvenilir birçok internet sitesine de erişilmiştir. Bu kaynaklar gerek tez içerisinde gerekse kaynakça bölümünde kapsamlı olarak sunulmuştur. Bu bağlamda; yapmış olduğumuz tez konusu olan Belkis Zeugmada Antik kentindeki villaların tabanında yer alan mozaiklerin kapsamlı olarak araştırılıp, incelenmesi adına ve yine bu mozaiklerin desen özelliğinin günümüz tekstil sektörüne nasıl yansıdığını göstermesi adına gelecek nesillere farklı bir bilgi kaynağı olması adına önem teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu nedenle tezin ilk bölümünde mozaik tanımlanarak, ikinci bölümde

tarihçesi incelenmiş olup ayrıca Belkis Zeugma Mozaiklerinin tarihçesi de farklı başlık altında üçüncü bölümde araştırılıp, görsellerle sunularak örneklendirilmiştir. Daha sonraki dördüncü bölümlerde Belkis Zeugma Mozaiklerinin yer aldığı villalar ve bu villaların tabanında yer alan mozaiklerin desen yapısı, mitolajik hikaye özellikleri görsel ve teknik açıdan ayrı ayrı başlıklar altında incelenerek görsellerle sunulmuştur. Yine tezde günümüz Türk mozaik sanatçıları ve eserleri ile tekstil firmaları tanıtılarak örnekler sunulmuştur. En son bölümde ise; Belkis Zeugmada Antik kentindeki villaların tabanında yer alan mozaiklerden esinlenerek tasarlanan özgün 5 adet jakarlı dokuma desenini günümüz tekstillerinden, paço, koltuk örtüsü gibi ürünlere dönüşüncüye kadar geçirdiği tasarım ve teknik özellikler tek tek anlatılarak, ürünün üç boyutlu haline gelerek yani dokunmasına ve son işlem uygulanmasına kadar geçirdiği tüm evreler anlatılmış, görsellerle de desteklenmiştir. Ayrıca yapılan özgün tasarımlarda kullanılan geometrik desenlerin gerçek nesnelere görünüşlerinden ilham alınarak stilize edilmiştir. Örneğin bunlar çervelerde yer alan ve sıklıkla kullanılan saç örgüsü motifi ve yine meandır dediğimiz menderes ırmağının kıvrımlı yapısından yola çıkılarak stilize edilmiş motiflerdir. Bu motifler renkli taşların yardımıyla koyudan açığa yanyana gelecek şekilde dizilerek üç boyut etkisi yaratılmıştır. Tüm bunların ışığında bugün ev tekstili başta olmak üzere birçok alanda bu motifler sıklıkla kullanılmaktadır.

Sonuç olarak, tez konum olan Belkis Zeugmada Antik kentteki 8 villa tabanında yer alan mozaiklerin gerek desen, gerekse teknik özellikleri bakımından halen daha günümüzde büyük ilgi görerek farklı ürünlerde veya eserlerde kullanılmak adına sanatçı tasarımcılar tarafından yorumlandığı bilinmektedir. Bu açıdan ele alınırsa, sayıları azda olsa bu çeşitliliğe ilham kaynağı olan Belkis Zeugmada mozaiklerin kompozisyonları daha birçok sanatçıya, tasarımcıya ilham kaynağı olmaya devam edece düşüncesiyle bu sanat dalının yaşatılmasının önemli olduğunu bir kez daha vurgulayarak, bizden sonraki kuşaklara tanıtımı ve aktarımı adına önemli olduğu düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

- ALPASLAN Aslı, 2000, *Bizans Mozaik Sanatının Türk Sanatı ve Sanatçıları Üzerindeki Etkisi*, M.ü.g.s.f Yüksek Lisans Tezi , İstanbul ,s.20-21
- BAŞGELEN Nezh-ERGEÇ Rifat, 2000, *Tarihe Son Bakış*, İstanbul, S.18.
- CIMOK Fatih,1995, *Antioch Mosaics*, Aturizm yayıncılık
- DEMIRIZ Yıldız , 2002, *Örgülü Bizans Döşeme Mozaikleri*, Yorum Sanat Yayıncılık, s:26
- DEMUS Otto,1948,*Byzantine Mosaic Decoration*.University of Michigan Library
- DURMUŞ Gönül , *Desen Arşivi* ,2017
- ERGEÇ RIFAT ,2006,*Belkıs-Zeugma'da Bir Roma Villası ve Taban Mozaikleri*,Sanko Yayınları,s:47-
- ERHAT Azra, 1989, *Mitoloji Sözlüğü*, 4.B., İstanbul
- GRIMALE Pierre,1997,*Mitoloji sözlüğü*, Çev:Sevgi Tangüç, İstanbul
- GÜVENİR Ayşegül, 2008, *Mozaik Denizi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- KARABULUT Hasan -ÖNAL Mehmet, DERVIŞOĞLU Nedim,2011,*Haleplibahçe Mozaikleri*,Arkeoloji ve Sanat Yayıncılık
- KUBAN Doğan,2002,*Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*,Yapı kredi yayınları,
- KUTALMIŞ Görkay,2015,*Geçmişten Günümüze Bir Geçit Zeugma* ,İş Bankası Yayınları
- LEVI Doro ,1965,*Antioch Mosaic Pavements*, Princeton
- ÖNEY Gönül,1978, *Anadolu Selçuklu Mimarisinde Süsüleme ve El Sanatları*,Türkiye İş Bankası Yayınları, s:97-100
- ŞIRIN Mahir Tez/Şir,2011,*Anadolu Ve Roma Mozaik Sanatında Konu Biçim Anlayışı* ,M.S.G.S.F.Kütüphanesi
- SÖZEN Metin-TANYELI Uğur ,1994,*Sanat Kavram veTerimleri Sözlüğü*,Remzi kitabevi,
- UNDERWOOD Paul.A.,1967 ,*The Kariye Djami*, 3.Cilt,Pantheon Books New York
- ÜSTÜNER Ali Cengiz ,2002,*MozaikmSanatı*,Engin Yayıncılık

- VANCE Peggy-GOODRICK Celia,1994,*Mosaic Book*,Conran Octopus Limited
- WATERMOON Edgar Anthony,1935, *A History of Mosaic*, Porter Sargent Boston
- WHEELER Mortimer, 2004, *Roma Sanatı ve Mimarlığı*, (Çev. Koçel Erdem, Zeynep) Homer Kitapevi, İstanbul
- YOUNG, Joseph.L,1963, *Mosaics; Principles and Practice*, New York

İnternet Erişim Kaynağı

- <http://www.sanalbasin.com/dunden-bugune-mozaiik-sanati-6030216/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/eklenti/38967,amisos-mozaiigi.pdf?0/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.agoramozaik.com/antik-mozaiigin-tarihcesi/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.discovergreece.com/tr/culture/archeological-sites/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.milliyet.com.tr/gaziantep-in-incisi-zeugma-antik-kenti-gaziantep-yerelhaber-1673152/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.turkislamsanatlari.com/main/home/content/535a45761d879105448fc69a/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- https://www.academia.edu/23723790/anadoluda_sel%3%a7uklu_sanat%4%b1_-/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.zeugma.org.tr/hikayeler.aspx#features/15/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://arkeokur.tumblr.com/post/41622750932/zeugma-mozaiikleri/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.yonsezi.com/zeugma-mozaiik-muzesindeki-mozaiiklerin-hikayeleri/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- https://www.academia.edu/12843708/bizans_duvar_resmi_ve_mozai%4%9fi/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- http://www.karwat-mozaiika.pl/mobile/images/o_luboszu/w_mediach/27.pdf/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://mericburcinnuran.com/bizans-ve-roma-da-mozaiik-sanati/> Erişim Tarihi 30.03.2017

- <http://www.tmo.gov.tr/upload/images/subeharita/kultur/antepzeugma.pdf/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- https://www.academia.edu/9257974/ayanis_kalesi_urartu_mozaik_sanat%c4%b1_urartian_mosaics_from_ayanis_castle/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- <https://www.tarihtarih.com/?syf=26&syz=384539/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://www.egelisesi.k12.tr/dosyalar/editor/file/w10.pdf/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://blog.kavrakoglu.com/tag/sumerler/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- [http://gozdepars.com/history-of-mosaics.php /](http://gozdepars.com/history-of-mosaics.php/) Erişim Tarihi 30.03.2017
- blog.kavrakoglu.com/tag/bizansta-mozaik/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- <http://arsiv.ntv.com.tr/news/61286.asp/> Erişim Tarihi 30.03.2017
- [online etymology dictionary. /](http://online-etymology-dictionary.com/) Erişim Tarihi 30.03.2017
- www.britannica.com/ Erişim Tarihi 30.03.2017
- http://www.serfed.com/content_files/dergi/24/11_sanat2.pdf/ Erişim Tarihi 30.03.2017

ÖZGEÇMİŞ

Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümünden 1996 yılında mezun olmuştur. 2005 yılına kadar Tekstil sektöründe büyük işletmelerde Tekstil Desen **Dokuma Tasarımcısı** olarak çalışmıştır. Çalıştığı şirketler arasında Vefa Tekstil Döşemelik Kumaş Fabrikası, Aydın Tekstil ve Esa Tekstil Döşemelik Kumaş fabrikası yer almaktadır. 2005 yılından bu yana birçok firmaya dışardan danışmanlık yapmakla birlikte, üniversite ve çeşitli yarışmalara da destek vermektedir. 2014 yılında Nişantaşı Üniversitesi Tekstil Moda Tasarımı Bölümünde yüksek lisans yapmaya başlamıştır.

Tasarımcıya ait birçok desen tasarımı yer almaktadır. Tasarımlardan bazıları giysi veya ev tekstilinde kullanılarak, iç ve dış piyasada satışa sunulmaktadır. Evli ve bir çocuk annesidir.